

საქართველოს
სახალხო დამცველი

ქმედუნარიანობა – საკანონმდებლო რეფორმა იმიპლემენტაციის გარეშე

კვლევის ანგარიში

2016 წელი

www.ombudsman.ge

პროექტი დაფინანსებულია
ევროკავშირის მიერ

საქართველოს
სახალხო დამცველი

ამ გამოცემის შინაარსზე სრულად არის პასუხისმგებელი ავტორი და ის არ ასახავს ევროკავშირის შეხედულებებს.

ენისიციკლოპედია

ყოველ ადამიანს აქვს უფლება აღიარებული იყოს სამართლის სუბიექტად, რაც გულისხმობს არა მხოლოდ პირის მიერ უფლებების ფლობას, არამედ შესაძლებლობას – განახორციელოს ეს უფლებები. დაუშვებელია ადამიანის სამართლებრივად ქმედუვნაროდ მიჩნევა იმ მიზეზის გამო, რომ იგი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონეა. თუმცა, ამავე დროს, პირს შესაძლოა ესაჭიროებოდეს მხარდაჭერა გადანყვეტილების მიღების პროცესში. ასეთ შემთხვევაში, მისი უფლებებისა და ინტერესების დასაცავად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ადეკვატური და ქმედითი მექანიზმები.

საქართველოში ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე ადამიანების მიმართ დიდი ხნის განმავლობაში გამოიყენებოდა პლენარული მეურვეობა, რაც გულისხმობდა პირისათვის ქმედუვნარიანობის სრულად ჩამორთმევის შემდეგ, მისი ყველა უფლებით სარგებლობის მეურვის კომპეტენციაში გადასვლას. კანონის ძალით უფლებამოსილი მეურვე სამეურვეო პირის ნაცვლად იღებდა გადანყვეტილებას. ის არ იყო ვალდებული, დაესაბუთებინა, რომ აღნიშნული გადანყვეტილება ემსახურებოდა სამეურვეო პირის ჭეშმარიტ ინტერესს და შეესაბამებოდა მის სურვილებს. ქმედუვნაროდ ცნობა, ფაქტობრივად, პირის „სამოქალაქო სიკვდილს“ ნიშნავდა. 2015 წელს ასეთი 3 500-ზე მეტი მოქალაქე ცხოვრობდა ჩვენს ქვეყანაში.

მისასაღმებელია, რომ მას შემდეგ, რაც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2014 წლის 8 ოქტომბრის გადანყვეტილებით, არაკონსტიტუციურად ცნო ქმედუვნარიანობის იმ დროისათვის მოქმედი საკანონმდებლო რეგულაციები და ძალაში შევიდა „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ გაეროს 2006 წლის კონვენცია, საქართველოს პარლამენტმა მიიღო საკანონმდებლო ცვლილებათა პაკეტი, რომელიც მიზნად ისახავს პლენარული მეურვეობის საპირისპიროდ გადანყვეტილების მიღების პროცესში მხარდაჭერის ინსტიტუტის დანერგვას. თუმცა, პრაქტიკის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ კანონმდებლობის აღსრულების და შესაბამისად, მხარდაჭერის ინსტიტუტის დანერგვის პროცესი ხელისუფლების სხვადასხვა შტოს მიერ სერიოზული ხარვეზებით მიმდინარეობს, რაც გვაფიქრებინებს, რომ რეფორმა რეალურად

ეფექტიანად არ განხორციელდა და უკეთესობისკენ ვერ შეცვალა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ადამიანების ცხოვრება.

წინამდებარე ანგარიში საქართველოში ქმედუნარიანობის ინსტიტუტის რეფორმის მიმდინარეობის შეფასების მიზნით, სახალხო დამცველის მიერ განხორციელებული კვლევის შედეგებს წარმოადგენს. იმედს ვიტოვებთ, რომ დოკუმენტში მითითებული ხარვეზები და მათი მოგვარების მიზნით შემუშავებული რეკომენდაციები შესაბამის სახელმწიფო უწყებებს დაეხმარება არსებული საკანონმდებლო რეგულაციების დახვეწასა და ეფექტიან აღსრულებაში.

უჩა ნანუაშვილი

საქართველოს სახალხო დამცველი

შესავალი	7
1. კვლევის მეთოდოლოგია	9
2. კვლევის მიზანი და საზღვრები.....	11
3. ძირითადი მიზნები.....	12
4. კვლევის ანგარიში.....	14
4.1. საკონსტიტუციო სასამართლოსა და კონვენციის სტანდარტი და საკანონმდებლო ჩარჩო რეფორმის შემდეგ.....	14
4.2. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების ძალაში შესვლა.....	16
4.2.1. სასამართლოს სტანდარტი.....	16
4.2.2. სვლილებები კანონმდებლობაში.....	16
4.3. ტერიტორიები.....	17
4.4. პირთა მხარდაჭერის მიმდებარე ცნობის ზოგადი სტატისტიკა....	17
4.5. საერთო სასამართლოების მიერ პირის მხარდაჭერის მიმდებარე ცნობა და ამ გადაწყვეტილებათა დასაბუთება	20
4.6. სამოტივაციო ნაწილის არარსებობა.....	21
4.7. დასაბუთებული სასამართლო გადაწყვეტილებების შაბლონურება.....	23
4.8. ქმედუნარიანობის შეზღუდვის ფაქტორები	24
4.8.1. საკონსტიტუციო სასამართლოს ხელვა	24
4.8.2. საკანონმდებლო რეფორმა.....	25
4.8.2.1. მხარდაჭერის ინსტიტუტი.....	25
4.8.3. მხარდამჭერის ვალდებულებები	28
4.8.4. საერთო სასამართლოების პრაქტიკა.....	29
4.8.4.1. ბლანკეტურება და უფლებების სრული სექტრის შეზღუდვა	30
4.8.4.2. ნების ჩანაცვლება.....	36
4.8.4.3. მხარდამჭერის ფუნქცია ზოგიერთი უფლების რეალიზაციის დროს.....	37
4.9. რას უნდა შეისწავდეს საერთო სასამართლოს გადაწყვეტილება.....	38
4.9.1. კანონმდებლობა	38

4.9.2. სასამართლოს პრაქტიკა	39
4.10. ქორენიების უფლება	41
4.10.1. საკონსტიტუციო სასამართლოს სტანდარტი	41
4.10.2. კანონმდებლობა	42
4.11. სალკეული უფლებები	43
4.11.1. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება	43
4.11.2. კანონმდებლობა	43
4.11.2.1. მშობლის უფლება	43
4.11.2.2. თანამდებობის დაკავების უფლება	44
4.11.2.3. სამედიცინო კვლევის ობიექტი	45
4.12. სასამართლო პროცესში მონაწილეობის, მხარდაჭერის გადასინჯვის, გაუქმებისა და განაჩევრების უფლება	46
4.12.1. სასამართლო სტანდარტი	46
4.12.2. კანონმდებლობა	46
5. საპროცესო ვადები	48
რეკომენდაციები	48

შესავალი

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან საქართველოს მუდმივმა წარმომადგენელმა 2009 წლის 10 ივლისს ხელი მოაწერა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციასა (შემდგომში: კონვენცია) და მის ფაკულტატურ ოქმს. პირველის რატიფიცირება პარლამენტმა 2013 წლის 26 დეკემბერს მოახდინა, მეორეს კი ქვეყანა დღემდე არ მიერთებია. დოკუმენტი საქართველოსთვის სავალდებულო ძალის მქონე 2014 წლის აპრილიდან არის.

აღსანიშნავია, საქართველომ დეკლარაცია გააკეთა დოკუმენტის მე-12 მუხლზე, რომელიც სწორედ ქმედუნარიანობის საკითხებს შეეხება.¹ დეკლარაციის მიხედვით, აღნიშნული მუხლით რეგულირებული საკითხების განმარტებას საქართველო ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად გააკეთებს. აღნიშნული დეკლარაცია თავისი შინაარსით დათქმას არ უთანაბრდება და არ ზღუდავს სამართალსუბიექტობის უფლებას.

ამ საერთაშორისო ხელშეკრულების 33-ე მუხლით გათვალისწინებულია სახელმწიფოს ვალდებულება, დაასახელოს ერთი ან რამდენიმე დამოუკიდებელი მექანიზმი კონვენციის პოპულარიზაციის, დაცვისა და იმპლემენტაციის მონიტორინგისთვის. 2014 წლის 27 ოქტომბერს, პრემიერ-მინისტრთან არსებული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა საკითხებზე მომუშავე საკოორდინაციო საბჭოს N6 სხდომაზე მიღებული გადაწყვეტილებით, აღნიშნულ მექანიზმად საქართველოს სახალხო დამცველი დასახელდა. კონვენციის მონიტორინგის მექანიზმი მოიცავს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების **დეპარტამენტს**, ასევე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის პოპულარიზაციის, დაცვისა და იმპლემენტაციის მონიტორინგის **საკონსულტაციო საბჭოსა** და **მონიტორინგის ჯგუფს**. წინამდებარე კვლევა მათი ერთობლივი თანამშრომლობის შედეგია.

კვლევა მიმოიხილავს ქმედუნარიანობის რეფორმას საქართველოში, რომელიც დარეგულირებულია კონვენციის მე-12 მუხლით და რომელსაც საფუძვლად დაედო საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის პრეცედენტული მნიშვნელობის გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები - ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. აღნიშნული გადაწყვეტილებით, კანონმდებლობის ნაწილი, რომელიც ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე

¹ საქართველოს პარლამენტის დადგენილება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის“ თანდართული დეკლარაციის გათვალისწინებით რატიფიცირების შესახებ.

პირების ქმედუნარიანობას შეეხებოდა, გადაწყვეტილების გამოქვეყნებისთანავე გაუქმდა, მეორე ნაწილში ცვლილებების შესატანად კი სასამართლომ პარლამენტს 6-თვიანი ვადა მისცა. პარლამენტმა ვადის გასვლამდე 10 დღით ადრე, 2015 წლის 20 მარტს დაამტკიცა საკანონმდებლო პაკეტი, რომელიც ახლებურად არეგულირებს ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირების უფლებებს.

1. კვლევის მეთოდოლოგია

წინამდებარე ანგარიში წარმოადგენს ადამიანის უფლებების მდგომარეობის ამსახველ დოკუმენტს, რომელსაც საფუძვლად დაედო სახალხო დამცველის მიერ განხორციელებული კვლევა. ანგარიშის წერისას გამოყენებულია მეთოდოლოგია, რომელიც ადამიანის უფლებების დოკუმენტირებასთან დაკავშირებული გამოწვევების ადეკვატურია.

მონიტორინგის პროცესში სახალხო დამცველმა გააანალიზა:

- საერთო და საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები
- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენცია და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კომიტეტის ზოგადი კომენტარები
- საქართველოს ნორმატიული ბაზა
- ქმედუნარიანობის შესახებ წინამდებარე ანგარიშის გამოქვეყნებამდე არსებული ანგარიშები
- ინფორმაცია, რომელიც გამოითხოვა მონიტორინგის სუბიექტებიდან ან/და მათ შესახებ
- სფეროში მოღვაწე ინსტიტუტების წარმომადგენლების მონაწილეობით ჩატარებული შეხვედრების შედეგები

მონიტორინგის პერიოდად განისაზღვრა 2015 წლის პირველი აპრილიდან 2016 წლის პირველ თებერვლამდე პერიოდი.

სახალხო დამცველის მიერ ქმედუნარიანობის რეფორმის შეფასების სტანდარტად გამოყენებულია შემდეგი წყაროები:

- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციითა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კომიტეტის ზოგადი კომენტარებით დადგენილი სტანდარტები
- საქართველოს კონსტიტუცია და საკონსტიტუციო სასამართლოს სტანდარტები
- სხვა ნორმატიული აქტები, რომლებიც საქართველოში არეგულირებენ სამართალსუბიექტობის საკითხებს.

კვლევის ობიექტად განისაზღვრა შემდეგი:

- **კონვენცია და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება**

სახალხო დამცველმა შეისწავლა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები - ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ისევე როგორც კონვენციით და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კომიტეტის მიერ დადგენილი ადამიანის უფლებების სტანდარტები. წინამდებარე კვლევა საქართველოს კანონმდებლობისა და მისი აღსრულების შეფასებისთვის სწორედ ამ ორ წყაროს იყენებს.

- **ცვლილებები საქართველოს კანონმდებლობაში**

საქართველოს პარლამენტმა 2015 წლის 20 მარტს დაამტკიცა საკანონმდებლო პაკეტი, რომელიც განსაზღვრავდა ქმედუნარიანობის სისტემის რეფორმას. აღმასრულებელმა ხელისუფლებამ მის საფუძველზე რამდენიმე კანონქვემდებარე აქტი დაამტკიცა. ცვლილებების შედეგად დაფუძნდა მხარდაჭერის სისტემა, რომელიც პირისთვის მხარდამჭერის ინდივიდუალური შეფასებით განსაზღვრული საჭიროებების მიხედვით დანიშნავს გულისხმობს. ნორმატიული რეალობის ცვლილების აღსრულების ტენდენციების ანალიზი ამ კვლევის ერთ-ერთი მიზანია.

- **საერთო სასამართლოების პრაქტიკა**

პირს მხარდაჭერის მიმღებად ცნობს და მხარდაჭერის ფარგლებს უდგენს საერთო სასამართლო. სახალხო დამცველმა 2015 წლის პირველი აპრილიდან 2016 წლის 31 იანვრის ჩათვლით, საერთო სასამართლოების სისტემის ყველა სასამართლოდან გამოითხოვა აქტი, რომელიც შეეხებოდა პირთა ფსიქოსოციალური საჭიროებების განსაზღვრას და ამ საფუძველით მხარდამჭერის დანიშვნას. ამ დროის განმავლობაში საერთო სასამართლოებმა პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობასთან დაკავშირებით 341 გადაწყვეტილება მიიღეს. სახალხო დამცველის მიერ თითოეული გადაწყვეტილების დეტალურად შესწავლის საფუძველზე მომზადებული წინამდებარე კვლევა მთელ რიგ პრობლემებს წარმოაჩენს. ეს პრობლემები ერთი მხრივ დაკავშირებულია კანონმდებლობის ხარვეზებთან, ხოლო მეორე მხრივ, მის აღსრულებასთან.

2. კვლევის მიზანი და საზღვრები

წინამდებარე ანგარიშის მიზანია საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების შემდეგ ქმედუნარიანობის სისტემის რეფორმის იმ ნაწილის შეფასება, რომელიც შეეხება პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობას და მის ფარგლებს. ისეთი საკითხები, როგორიცაა ადმინისტრირება, რეფორმის რესურსებით უზრუნველყოფა, მხარდაჭერის მონიტორინგი და აღსრულება, ანგარიშში განხილული არ არის.

ანგარიშში არ არის გაანალიზებული საერთო და საკონსტიტუციო სასამართლოების მიერ გამოყენებული ენის კორექტულობის საკითხი. თუმცა, იმავდროულად, ზედაპირული შეფასებითაც ნათლად ჩანს, რომ, როგორც საკონსტიტუციო, ისე საერთო სასამართლოები ვერ აკმაყოფილებენ სტანდარტს, რომლის მიხედვითაც მათ მიერ გამოყენებული ტერმინები და კონოტაციები არ უნდა ამყარებდეს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მიმართ არსებულ სტიგმას.

მიუხედავად იმისა, რომ პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის პროცესში უმნიშვნელოვანესია ექსპერტიზის როლი, კანონმდებლობის მიხედვით კი, პირის საჭიროება სსიპ – ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს მიერ ჩატარებული ექსპერტიზით დგინდება, სახალხო დამცველი ამ შემთხვევაში აქცენტს არ აკეთებს ექსპერტიზის ბიუროს საქმიანობაზე, რადგან ის მეტწილად არასამართლებრივ საკითხებს მოიცავს, განსხვავებით წინამდებარე კვლევისგან.

საკანონმდებლო ნორმის გამოყენების პრაქტიკა ხშირად არ ემთხვევა სამართალშემოქმედის განზრახვას. ნორმებს საკუთარი სოციალური ცხოვრება აქვთ და ის დინამიზმით ხასიათდება. ერთისა და იმავე ნორმის საფუძველზე სხვადასხვა დროს შესაძლოა სხვადასხვა გადანყვეტილება იქნეს მიღებული. ამდენად, განსახილველ საკითხებთან მიმართებით, მოქმედი კანონმდებლობის უცვლელობის პირობებშიც კი, სახალხო დამცველი, მომავალში ახალი ან განსხვავებული მიგნებებისა და შესაბამისი რეკომენდაციების გამოცემის შესაძლებლობას არ გამოორიცხავს.

3. ძირითადი მიზნები

- რეფორმის შემდგომი საკანონმდებლო რეალობა მეტწილად ითვალისწინებს ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირთა ინდივიდუალურ საჭიროებებს და მცირე გამონაკლისების გარდა შეესაბამება საკონსტიტუციო სასამართლოსა და კონვენციის მოთხოვნებს
- საკანონმდებლო რეფორმა ვერ მოექცა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადებში და მისი სრულფასოვნად ამოქმედება 6-თვიან ვადას 2 თვით გადასცდა
- ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების წესისა და სტანდარტების დამტკიცების თაობაზე ბრძანება, პირს, ვისი ფსიქოსოციალური საჭიროების ექსპერტიზაც ტარდება, უკვე მოიხსენიებს „ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირად“, მაშინ როდესაც ექსპერტიზამ შესაძლოა პირი საერთოდ არ ცნოს ასეთად. ექსპერტიზის მიერ დადებითი დასკვნის მომზადების შემთხვევაში, სასამართლო პირს თითქმის ყოველთვის ცნობს მხარდაჭერის მიმღებად, თუმცა მხარდაჭერის მიღების ფარგლების შესახებ ბიუროს რეკომენდაციას ავტომატურად არ ითვალისწინებს
- პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის გადანყვეტილებების დიდ უმრავლესობას საპროცესო კანონმდებლობის შესაბამისად მხოლოდ სარეზოლუციო ნაწილი გააჩნია, რაც შეუძლებელს ხდის მხარდაჭერის დანიშვნის საჭიროების გარკვევას. ამას გარდა, სასამართლოების ნაწილი თავად მხარდაჭერის მიმღებ პირს არ განიხილავს მხარედ და დაუსაბუთებელ გადანყვეტილებას ისე აქვეყნებს, რომ მის დამოკიდებულებას აღნიშნულისადმი არ იკვლევს
- საერთო სასამართლოების ის გადანყვეტილებები, რომლებიც სამოტივაციო ნაწილს შეიცავს, შაბლონური და დაუსაბუთებელია
- კანონმდებლობით, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების საწინააღმდეგოდ, პირდაპირ არის გათვალისწინებული საერთო სასამართლოს შესაძლებლობა – მხარდაჭერა დანიშნოს წვრილმანი გარიგებების დადების ნაწილში
- კანონმდებლობა ითვალისწინებს მხარდაჭერის მიმღები პირის უფლების - იყოს სხვა პირის მხარდამჭერი იმ სფეროში, რომელშიც თავად არ აქვს მხარდაჭერა დანიშნული, ბლანკეტურ შეზღუდვას
- მაშინაც კი, როდესაც პირს სამედიცინო მომსახურებაში მხარდაჭერა არ აქვს დანიშნული, კანონმდებლობა ბლანკეტურად ითვალისწინებს

მხარდაჭერის ვალდებულებას, თვალყური ადევნოს მხარდაჭერის მიმღების მუდმივ სამედიცინო მომსახურებას

- საერთო სასამართლოების მიერ რეფორმის იმპლემენტაციის პროცესში კვლავ სისტემურად დგას მხარდაჭერის დანიშვნის ბლანკეტურობის, ქმედუნარიანობის სრულად ჩამორთმევისა და პლენარული მეურვეობის პრობლემები
- სასამართლოს გადანყვეტილებების სარეზოლუციო ნაწილების ანალიზიდან ირკვევა, რომ არ არსებობს სასამართლო გადანყვეტილების ამ ნაწილის ერთიანი ფორმა
- სამოქალაქო კანონმდებლობა განსაზღვრავს ბლანკეტურ ვალდებულებას – ყველა მხარდაჭერის მიმღებმა პირმა დადოს საქორწინო კონტრაქტი, მიუხედავად იმისა, სასამართლოს გადანყვეტილებით არის თუ არა ეს გათვალისწინებული
- კანონმდებლობა ითვალისწინებს მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის სასამართლოს და ინდივიდუალური შეფასების გარეშე, ზოგი უფლების ბლანკეტურ ჩამორთმევას. ეს უფლებებია: მშობლის და ზოგიერთი მასთან დაკავშირებული უფლება, საჯარო სამსახურში თანამდებობის დაკავების უფლება, უფლება, რომ ინფორმირებული და მკაფიო თანხმობის გარეშე პირი არ გახდეს სამედიცინო კვლევის ობიექტი
- მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო განხილვაში მონაწილეობისა და სასამართლოსთვის მიმართვის უფლების განმსაზღვრელი ნორმები ძირითადად აკმაყოფილებს ადამიანის უფლებების სტანდარტებს, არსებობს ერთი პრობლემა, რომელიც შეეხება ბუნდოვან რეგულირებას. კერძოდ, გარდამავალი პერიოდის მიმდინარეობისას არ არის მკაფიოდ განსაზღვრული ქმედუნარო პირის უფლება, მიმართოს სასამართლოს საკუთარი სტატუსის გადასინჯვის მოთხოვნით
- საერთო სასამართლოების ნაწილი არ იცავს საპროცესო ვადებს

4. კვლევის ანგარიში

4.1. საკონსტიტუციო სასამართლოსა და კონვენციის სტანდარტი და საკანონმდებლო ჩარჩო რეფორმის შემდეგ

საკონსტიტუციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ თითოეული ადამიანის ფსიქოსოციალური საჭიროება უნიკალურია, ამიტომ „[...]შეუძლებელია კანონმდებლობით ქმედუნარიანობის შეზღუდვის ინდივიდუალური საჭიროებების სრული და ზედმინევნიტ განსაზღვრა.“² თუმცა კანონმდებელს ევალება მკაფიოდ დაუდგინოს კრიტერიუმები, „[...] გადანყვეტილების მიღებაში მონაწილე სუბიექტებს, იქნება ეს სასამართლო, ფსიქიატრიული დაწესებულება თუ სხვა, რათა ზუსტად იყოს შესაძლებელი იმის განსაზღვრა, რა ხარისხის [...ფსიქოსოციალური საჭიროების...] არსებობისას უნდა მოხდეს პირის [...ქმედუნარიანობის შეზღუდვა...] და რა მასშტაბით.“³

სასამართლომ ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირების უფლებების დაცვის ღონისძიებების განსაზღვრისას სახელმწიფოს სამი პრინციპი დაუწესა:⁴

- სამართლებრივი რეგულირების მოქნილობის პრინციპი
- ქმედუნარიანობის მაქსიმალური შენარჩუნების პრინციპი
- დაცვითი ღონისძიების პირის ქმედუნარიანობის ხარისხთან თანაზომიერების პრინციპი

ამდენად, საკანონმდებლო ჩარჩო პირის უფლებების შეზღუდვისას, ერთი მხრივ, უნდა ადგენდეს ცალსახა და არაორაზროვან კრიტერიუმებს, ხოლო მეორე მხრივ, აღნიშნულ სამ პრინციპს უნდა პასუხობდეს.

კონვენციის მე-12 მუხლი, ერთი მხრივ, ავალდებულებს სახელმწიფოებს აღიარონ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების სამართალსუბიექტობა,⁵ ხოლო მეორე მხრივ, მიიღონ შესაბამისი ზომები მათთვის იმ დახმარების მისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად, რომელიც შეიძლება სჭირდებოდეთ სამართლებრივი უფლებაუნარიანობის რეალიზებისათვის.⁶ ეს უკანასკნელი გულისხმობს გადასვლას გადანყვეტილების მიღებაში

2 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის №2/4/532,533 გადანყვეტილება საქმეზე, საქართველოს მოქალაქეები - ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II.27.

3 იქვე.

4 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.28.

5 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის მე-12 მუხლის პირველი პუნქტი.

6 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის მე-12 მუხლის მე-3 პუნქტი.

ჩანაცვლების პარადიგმიდან გადაწყვეტილების მიღებაში მხარდაჭერის პარადიგმაზე.⁷

საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებულ საკანონმდებლო პაკეტში ძირითადი იყო კანონი „ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების შესახებ“. ეს აქტი უმთავრესი დოკუმენტია საკონსტიტუციო სასამართლოს ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილების აღსრულებისთვის. ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირად ცნობისთვის სავალდებულო ექსპერტიზის ჩატარების სამართლებრივი, ეკონომიკური და ორგანიზაციული საფუძვლები ამ დოკუმენტით განისაზღვრება.⁸

ასევე მნიშვნელოვანი აქტია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, რომლის მე-12 მუხლი განსაზღვრავს ქმედუნარიანობის ცნებას. კოდექსის აღნიშნული მუხლის მე-4 პუნქტი ეხება ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირებს. კანონი გამოყოფს რამდენიმე ნიშანს, რომელიც პირისთვის მხარდაჭერის მიმღების სტატუსის მინიჭებას იწვევს:

- პირის გონებრივი/ინტელექტუალური დარღვევები
- ამ დარღვევების სიმყარე, რაც ამ შემთხვევაში მიუთითებს დროის კრიტერიუმზე და დაკავშირებულია დარღვევის ხანგრძლივობასთან
- აღნიშნული მყარი დარღვევებითავე თავისთავად საკმარისი არარის, სხვადასხვა დაბრკოლებასთან ურთიერთქმედებისას ისინი ამავდროულად ხელს უნდა უშლიდნენ პირის მონაწილეობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში
- დაბრკოლებად ჩაითვლება ისეთი რამ, რაც სათანადო რჩევისა და დახმარების გარეშე მნიშვნელოვნად ართულებს პირის მიერ საკუთარი ნების თავისუფლად გამოხატვას და ინფორმირებული და გააზრებული არჩევანის გაკეთებას საზოგადოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ სფეროში
- თუმცა, არც უბრალოდ „გართულების“ ფაქტია საკმარისი. იგი გავლენას უნდა ახდენდეს სხვებთან თანაბარ პირობებში საზოგადოებრივ ცხოვრებაში სრულ და ეფექტიან მონაწილეობაზე.

მნიშვნელოვანია, რომ ეს ნიშნები კუმულატიურია და პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობისთვის საჭიროა მათი ერთდროულად არსებობა.

რეფორმის შემდგომი საკანონმდებლო რეალობა მეტწილად ითვალისწინებს ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირთა ინდივიდუალურ

7 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენცია, ზოგადი კომენტარი N1, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კომიტეტი C/GC/1, პ.4, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) კვლევის, ქმედუნარიანობის სისტემის რეფორმისა და მისი იმპლემენტაციის პროცესის შეფასება. კანონმდებლობა და პრაქტიკის ანალიზი, კვლევის ხელმძღვანელი: ლინა ღვინიაძე, კვლევის ავტორი: ლელა გვიშანი, 2016 წელი, გვ.9.

8 ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის შესახებ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი.

საჭიროებებს და ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა შეესაბამება საკონსტიტუციო სასამართლოსა და კონვენციის მოთხოვნებს.

4.2. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების ძალაში შესვლა

4.2.1. სასამართლოს სტანდარტი

მართალია, საკონსტიტუციო სასამართლომ მთელი რიგი ნორმები არაკონსტიტუციურად ცნო, მაგრამ მათი მხოლოდ ნაწილი გამოაცხადა ძალადაკარგულად გადაწყვეტილების გამოქვეყნების მომენტიდან, მეორე ნაწილი კი 2015 წლის 1 აპრილს შეწყვეტდა მოქმედებას. შესაბამისად, საკანონმდებლო ორგანოს 6 თვე ჰქონდა რეფორმისთვის, მანამდე კი ძველი ნორმები მოქმედებდა. ამ გადაწყვეტილებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ ამჯობინა უფლებადამრღვევი ნორმები რამდენიმე თვით დარჩენილიყო ძალაში, ვიდრე სფერო რეგულირების გარეშე დაეტოვებინა. რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იზრდებოდა თავად ამ პირების მოწყვლადობით ბოროტად სარგებლობის რისკი, რაც ზიანის მომტანი იქნებოდა თავად ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირთათვის.

4.2.2. სვლილებები კანონმდებლობაში

საკანონმდებლო რეფორმა ვერ მოექცა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადებში და მისი სრულფასოვნად ამოქმედება 6-თვიან ვადას 2 თვით გადასცდა.

„ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, ამავე კანონის მე-13 მუხლის ამოქმედება 2015 წლის 1 ივნისამდე გადაიდო.⁹ ამ დრომდე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების წესი და სტანდარტები უნდა დაემტკიცებინა.

გადადებული ნორმა ერთ-ერთი არსებითია კანონში. სწორედ იქ არის განსაზღვრული მულტიდისციპლინური ჯგუფის მიერ გადაწყვეტილების მიღების წესი, რომელიც საფუძვლად უნდა დაედოს პირის ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონედ ცნობას. უიმისოდ შეუძლებელი იქნებოდა კანონის ამოქმედება. აღნიშნული შეყოვნება პროცესს დამატებით 2 თვით ყინავდა, არადა საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება სრულად იყო ძალაში შესული. საკანონმდებლო სივრცე რეგულირების გარეშე დარჩა, რაც

⁹ „ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტი.

იმას ნიშნავს, რომ ამ დროის განმავლობაში სასამართლო ვერც ერთ პირს ვერ ცნობდა ვერც ქმედუუნაროდ და ვერც მხარდამჭერის მიმღებად. ამდენად, მათი უფლებების დაცვის გარეშე დატოვებით, სახელმწიფომ უარი თქვა საკუთარი პოზიტიური ვალდებულების შესრულებაზე.

4.3. ტარიფოლოგია

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2015 წლის 29 მაისის №01-16/ნ ბრძანება ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების წესისა და სტანდარტების დამტკიცების თაობაზე, პირს, რომლის ფსიქოსოციალური საჭიროების ექსპერტიზაც ტარდება, უკვე მოიხსენიებს „ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირად“¹⁰, მაშინ როდესაც ექსპერტიზამ შესაძლოა საერთოდ არ ცნოს პირი ასეთად. ნორმატიული აქტის ამგვარი ხედვა მიუღებელია. არ უნდა შეიქმნას წინასწარი განწყობა, რომლითაც ნებისმიერი პირი, ვინც ექსპერტიზაზე წარსდგება, იმთავითვე ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონეა.

ამდენად, მინისტრის ბრძანებაში უნდა შევიდეს ცვლილება, სადაც ექსპერტიზის წინაშე წარდგენილი პირი აღარ იქნება იმთავითვე „ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირად“ გამოცხადებული.

4.4. პირთა მხარდაჭერის მიმღებლად სწოხის ზოგადი სტატისტიკა

ექსპერტიზის მიერ დადებითი დასკვნის მომზადების შემთხვევაში, სასამართლო პირს თითქმის ყოველთვის ცნობს მხარდაჭერის მიმღებად, თუმცა მხარდაჭერის მიღების ფარგლების შესახებ ექსპერტის რეკომენდაციას ავტომატურად არ ითვალისწინებს.

საანგარიშო პერიოდში საერთო სასამართლოებს პირის მხარდაჭერის მიმღებლად ცნობის მოთხოვნით მიმართეს 988 განცხადებით. სასამართლომ შემაჯამებელი აქტი 519 განცხადებასთან დაკავშირებით მიიღო. აქედან 341 აქტი არის გადაწყვეტილება მხარდაჭერის მიმღებლად ცნობასთან დაკავშირებით, ხოლო 178 სხვადასხვა მოტივით გამოცემული განჩინებაა.

10 საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2015 წლის 29 მაისის №01-16/ნ ბრძანება ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების წესისა და სტანდარტების დამტკიცების თაობაზე, მე-6 მუხლი.

პირთა მხარდაჭერის მისაღებად ცნობის ზოგადი სტატისტიკა

- სასამართლოსთვის მიმართვა ცნობის მოთხოვნისთვის
- მათ შორის სასამართლომ მიიღო შემაჯამებელი აქტი
- სასამართლოს შემაჯამებელი აქტით ცნობილიქნა მხარდაჭერის მიმღებად
- სასამართლოს შემაჯამებელი აქტით სხვადასხვა მოტივით დაინერა განჩინება

სასამართლოს განჩინებათაგან:

- 92 განჩინება - განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის შესახებ. აღნიშნული ძირითადად განპირობებულია იმით, რომ განმცხადებლები არ ითვალისწინებენ ახალ რეგულაციებს. საქმის წარმოებაში მიღებაზე უარი რიგ შემთხვევებში განპირობებულია განსჯადობით ან სასამართლოს მიერ დადგენილი სხვადასხვა ხარვეზის განსაზღვრულ ვადაში გამოუსწორებლობით. ხარვეზები ძირითადად უკავშირდება მხარდაჭერის მიმღებისა და მხარდამჭერის ნათესაური კავშირის დამადასტურებელი დოკუმენტაციისა და იმ სამედიცინო დოკუმენტაციის წარუდგენლობას, რომელსაც ეფუძნება განცხადება პირის მხარდაჭერის მიმღებად აღიარების შესახებ.
- 52 განჩინება - განცხადების განუხილველად დატოვების შესახებ. აღნიშნული განჩინებების აბსოლუტური უმრავლესობა მიღებულია განმცხადებლის მიერ განცხადების და საქმის მასალების გამოთხოვის საფუძველზე (კონკრეტული მოტივის მიუთითებლად).
- 24 განჩინება - საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ. უმეტეს შემთხვევაში საქმის წარმოებაწყდება სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე მხარდაჭერის მიმღებად საცნობი პირის გარდაცვალების გამო. ან ექსპერტიზის ბიუროდან მიღებული უარყოფითი დასკვნის დროს.
- 9 განჩინება - დროებით მხარდამჭერად დანიშვნის შესახებ. დროებით მხარდაჭერა ძირითადად საპენსიო საქმის წარმოების (პენსიის და სხვა სახის სახელმწიფო გასაცემლის აღდგენის, მიღებისა და განკარგვის), ასევე მკურნალობაზე თანხმობის გამოხატვისა და მხარდაჭერის მიმღებად

საცნობი პირის კუთვნილი ფულადი სახსრებისა და საბანკო ანგარიშების მართვისა და განკარგვის მიზნით წესდება.¹¹

- 1 განჩინება - საქმის წარმოებაში მიღების შესახებ. სასამართლომ დაადგინა, რომ განცხადება აკმაყოფილებდა დასაშვებობის კრიტერიუმებს და მიიღო აღნიშნული განჩინება.

საბოლოოდ გამოდის, რომ სასამართლოს წინაშე 344 შემთხვევაში იდგა პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის საკითხი, რომელიც 341 შემთხვევაში დადებითად გადაწყვიტა და პირს დაუნიშნა მხარდამჭერი, იმ 3 შემთხვევაში კი, როდესაც უარყოფითი გადაწყვეტილება მიიღო, გაითვალისწინა კანონის მოთხოვნა, რომელიც ექსპერტიზის ბიუროს უარყოფითი დასკვნის შემთხვევაში სასამართლოს დისკრეციას არ უტოვებს და სასამართლო განხილვის შეწყვეტას ავალდებულებს. გამოდის, რომ ექსპერტიზის ბიუროს მიერ დადებითი დასკვნის მომზადების შემთხვევაში, სასამართლო ყოველთვის ცნობს პირს მხარდაჭერის მიმღებად. რაც შეეხება მხარდაჭერის ფარგლებს, იმ 28 შემთხვევიდან, რომელ საქმეებზეც გადაწყვეტილების აღწერილობითი და სამოტივაციო ნაწილი არსებობს და ამდენად, შესაძლებელია ამგვარი დაკვირვების გაკეთება, სასამართლომ 19 შემთხვევაში უფრო ვიწრო ფარგლებში დანიშნა მხარდაჭერა, ვიდრე ამას ექსპერტიზის დასკვნა ითვალისწინებდა.

ამასთან, სასამართლომ პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის შესახებ 341 გადაწყვეტილებიდან სრულად 319 (95%), ნაწილობრივ კი, 14 განცხადება (4.1%) დააკმაყოფილა, 8 გადაწყვეტილებაში არ ჩანს განცხადება სრულად დააკმაყოფილა თუ ნაწილობრივ.

11 დროებითი მხარდაჭერის დანიშვნის შესახებ სასამართლოს განჩინებები ძალას კარგავს 3 შემთხვევაში: პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანისას, სსიპ ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს მიერ მიღებული უარყოფითი დასკვნის საფუძველზე ან განმცხადებლის მიერ განცხადების გახშობისა და საქმის წარმოების შეწყვეტის დროს. დროებითი მხარდაჭერის შესახებ მიღებული განჩინებების ზემოთ ხსენებული სტატისტიკა (9 განჩინება) მოიცავს მხოლოდ იმ განჩინებებს, რომლებიც ძალაში იყო წინამდებარე კვლევის საანგარიშო პერიოდში (2015 წლის 1 აპრილიდან 2015 წლის 31 იანვრის მდგომარეობით). აღსანიშნავია, რომ მხარდაჭერის მიმღებად პირის ცნობის შესახებ სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებების უმრავლესობიდან არ ირკვევა, ამ პირს მანამდე ჰქონდა თუ არა დანიშნული დროებითი მხარდამჭერი, თუმცა, საერთო სასამართლოებიდან მოგვიანებით გამოთხოვილი დროებით მხარდამჭერის დანიშვნის შესახებ განჩინებების ანალიზი აჩვენებს, რომ სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილებების მიღებამდე, უმრავლეს შემთხვევაში დანიშნულია დროებითი მხარდაჭერა. იმ გარემოების გათვალისწინებით, თუ რა სფეროებში ინიშნება დროებითი მხარდაჭერა, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სასამართლოს პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის შესახებ განცხადებით ძირითადად ის პირები მიმართავდნენ, რომელთაც მხარდაჭერის მიმღების სოციალური პაკეტის ან/და მისი შემოსავლის განკარგვის საჭიროება ამოძრავებდა.

სასამართლოს გადაწყვეტილებაპირთა მხარდაჭერის მისაღებად ცნობის შესახებ (სულ 341)

4.5. საერთო სასამართლოების მიერ პირის მხარდაჭერის მიღებად ცნობა და ამ გადაწყვეტილებათა დასაბუთება

პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია ითქვას, რომ უფლება დასაბუთებულ გადაწყვეტილებაზე დაცულია, როგორც საქართველოს კონსტიტუციით, ისე გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციით და სხვა საერთაშორისო აქტებით.

სამოტივაციო ნაწილი, რომელიც სასამართლოს გადაწყვეტილების შემადგენელი ნაწილია, სიცოცხლისუნარიანს ხდის გადაწყვეტილების ზემდგომ ინსტანციაში გასაჩივრების უფლებას, რომელიც ასევე არის დაცული ზემოაღნიშნული აქტებით. უიმისოდ შეუძლებელი ხდება აპელაცია, რადგან კონკრეტული პირისთვის არ არის ცნობილი მის შესახებ გამოტანილი გადაწყვეტილებისარგუმენტაცია, რაც გამორიცხავსარგუმენტების მოხმობას და პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებასთან სამართლებრივ დაპირისპირებას. ამდენად, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობა სასამართლოს მიერ დასაბუთებული გადაწყვეტილებით ხდებოდეს, სადაც ნაჩვენებია იქნება, რომ ამ ნაბიჯს სასამართლო პირის ინდივიდუალური საჭიროებებიდან გამომდინარე დგამს.

4.6. სამოტივაციო ნაწილის არარსებობა

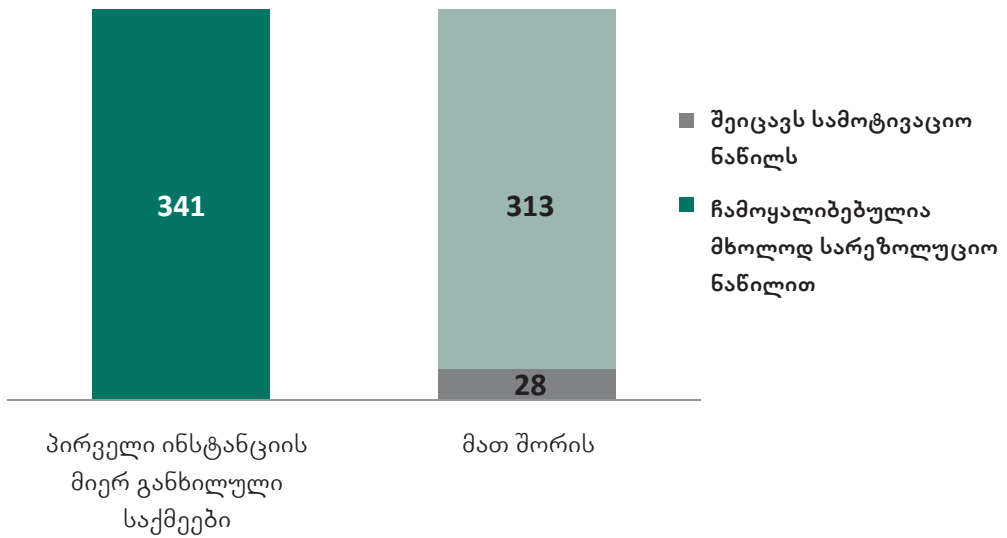
საპროცესო კანონმდებლობის შესაბამისად, პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის გადაწყვეტილებების დიდ უმრავლესობას მხოლოდ სარეზოლუციო ნაწილი გააჩნია, რაც შეუძლებელს ხდის მხარდაჭერის დანიშვნის საჭიროების გარკვევას. ამას გარდა, საერთო სასამართლოების ნაწილი თავად მხარდაჭერის მიმღებ პირს არ განიხილავს მხარედ და დაუსაბუთებელ გადაწყვეტილებას ისე აქვეყნებს, რომ მის დამოკიდებულებას აღნიშნულისადმი არ იკვლევს.

პირის ფსიქოსოციალური საჭიროებების დადგენა და მხარდამჭერის დანიშვნა სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით ხდება. საკონსტიტუციო სასამართლოს ხსენებული გადაწყვეტილების შემდეგ, კოდექსს დაემატა ახალი თავი, რომელიც განსაზღვრავს მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის პროცედურას. ამასთან, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 250-ე მუხლის მიხედვით, თუ მხარეები მოითხოვენ გადაწყვეტილებას დასაბუთების გარეშე, სასამართლოს უფლება აქვს ეს უკანასკნელი აღწერილობითი და სამოტივაციო ნაწილის გარეშე გამოაქვეყნოს. პროცედურა ასეთია; საქმის არსებითად განხილვის შემდეგ, მოსამართლე ეკითხება მხარეებს, სურთ თუ არა დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღება და ასაჩივრებენ თუ არა მოცემულ გადაწყვეტილებას. თუ მხარეები უარს ამბობენ მის გასაჩივრებაზე და დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებაზე, მათ თავისი უარი ხელმოწერით უნდა დაადასტურონ.

ცხადია, ამგვარი რეგულირება წარმოადგენს სამართლიანი სასამართლოს უფლების შეზღუდვას, თუმცა მას კონკრეტული მიზანი - სასამართლოს განტვირთვა და ადმინისტრირების გაუმჯობესება აქვს დასახული. შესაძლოა ეს მიზანი ადეკვატურად გამოიყურებოდეს რუტინულ კერძო დავებში, მაგრამ როდესაც საქმე პირის ქმედუნარიანობის საკითხის განსაზღვრას ეხება, აშკარად არაპროპორციულად გამოიყურება. ინტერესი – პირის უფლებების შეზღუდვას ნებისმიერ შემთხვევაში დაედოს საფუძვლად მოტივირებული გადაწყვეტილება, აღემატება სასამართლოს განტვირთვის და ადმინისტრირების გაუმჯობესების ინტერესს.

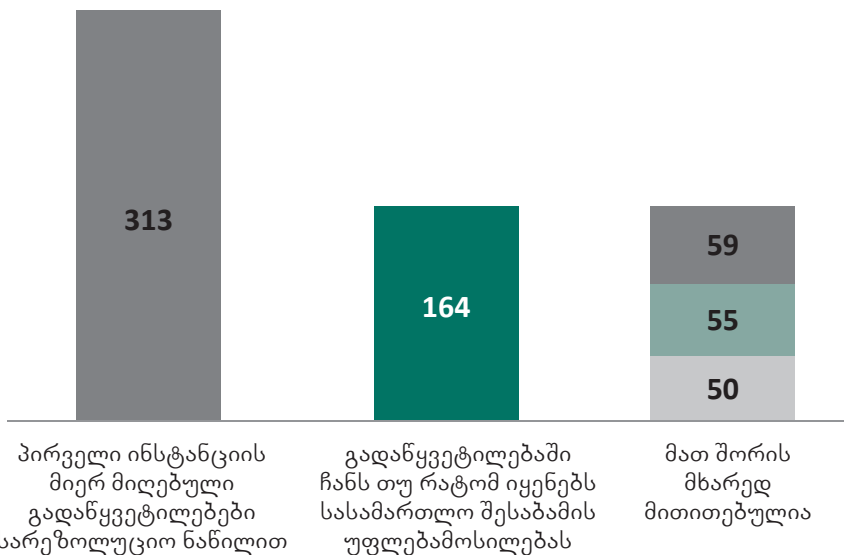
საკითხის ანალიზისას მნიშვნელოვანია სტატისტიკა, რომლის მიხედვითაც პირველი ინსტანციის სასამართლოებმა აღნიშნული დისკრეცია 341-დან 28 შემთხვევაში არ გამოიყენეს, დანარჩენი 313¹² გადაწყვეტილება კი ჩამოყალიბებულია მხოლოდ სარეზოლუციო ნაწილით. შესაბამისად, ადამიანთა 95,48%-ის უფლებებში უხეში ჩარევა ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე მოხდა.

12 313 სარეზოლუციო გადაწყვეტილებიდან 1 არის გადაწყვეტილება მხარდაჭერის ფარგლების გაფართოების შესახებ.

ამასთანავე, არსებითაა სასამართლოს ხედვა, ვის მოიაზრებს „მხარედ“, რომელსაც მხარდაჭერის დანიშვნის შესახებ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილის გარეშე გამოტანის მოთხოვნის უფლება აქვს. აღნიშნული 313 გადაწყვეტილებიდან მხოლოდ 164 გადაწყვეტილებაში ჩანს პროცედურა, რომელსაც ეყრდნობა სასამართლო აღნიშნული უფლებამოსილებით სარგებლობისას, თუ ვისი თანხმობით იღებს სასამართლო ამგვარ გადაწყვეტილებას. ამ 164 გადაწყვეტილებიდან 50 შემთხვევაში „მხარედ“ მითითებულია თავად მხარდაჭერის მიმღებიც, 55 შემთხვევაში მხოლოდ განმცხადებელი, ხოლო 59 შემთხვევაში განმცხადებელი და დაინტერესებული პირი, თუმცა არ ირკვევა, ვინ მოიაზრება ამ უკანასკნელში.

■ მხარდამჭრის მიმღები ■ განმცხადებელი ■ დაინტერესებული პირი

აღნიშნულის ტაქტიკა ცალსახად აჩვენებს, რომ არსებობს კანონმდებლობის არაერთგვაროვანი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა,¹³ რომლის ერთი ვარიანტის მიხედვით სასამართლოს დასაბუთებულ გადაწყვეტილებაზე უარისთვის თავად მხარდაჭერის მიმღები პირის თანხმობა სავალდებულოდ არ მიიჩნევა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ადამიანის ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირად ცნობის გადაწყვეტილებაზე არ უნდა გავრცელდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 250-ე მუხლი, რაც უზრუნველყოფს გადაწყვეტილების სრულად (სამოტივაციო ნაწილის ჩათვლით) გამოქვეყნებას.

4.7. დასაბუთებული სასამართლო გადაწყვეტილების შაბლონურობა

საერთო სასამართლოების ის გადაწყვეტილებები, რომლებიც შეიცავს სამოტივაციო ნაწილს, შაბლონური და დაუსაბუთებელია.

პირველი ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილებების 4,52% შეიცავს სამოტივაციო ნაწილს. თუმცა ეს გადაწყვეტილებები უაღრესად პრობლემურია დასაბუთებულობის თვალსაზრისით. აქ მოყვანილი არგუმენტები მოიცავს მხოლოდ ექსპერტიზის დასკვნის ციტირებას, რომელიც, თავის მხრივ, აბსოლუტურად შაბლონურია.

სასამართლოს გადაწყვეტილებებში მოტანილ მტკიცებებს, რომლებიც საფუძვლად ედება პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობას, დამაჯერებლობას მათივე განმეორებადი ხასიათი უკარგავს. ბუნებრივად ჩნდება ეჭვი, ყველა იმ მხარდაჭერის მიმღებად ცნობილი პირის ფაქტობრივად იდენტური საჭიროებების განსაზღვრის გონივრულობის შესახებ, რომელიც სასამართლოს სამოტივაციო ნაწილშია მითითებული. ვინაიდან ამ დოკუმენტებში არ არის დამაჯერებელი მსჯელობა მხარდაჭერის მიმღები პირის ასეთად ცნობის შესახებ, ეს აჩენს განცდას, რომ სასამართლო მხოლოდ სამედიცინო დიაგნოზის საფუძველზე ცნობს პირს მხარდაჭერის მიმღებად და ფსიქიკური ჯანმრთელობის მქონე პირთა შესახებ საზოგადოებაში არსებულ სტიგმას ემყარება. ამდენად, არსებული პრაქტიკა ეწინააღმდეგება კონვენციისა და საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ დამკვიდრებულ სტანდარტს და არღვევს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებს.

აუცილებელია სასამართლომ მეტი ყურადღება დაუთმოს პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის გადაწყვეტილების დასაბუთებულობის პრობლემას და ამ მიზნით შეიმუშაოს მოსამართლეთა გადამზადების პროგრამა.

13 იმავე დასკვნაშივე მიდის EMC დასახელებულ ანგარიშში, გვ. 46.

4.8. ქმედუნარიანობის შეზღუდვის ფარგლები

4.8.1. საკონსტიტუციო სასამართლოს ხედვა

საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების მიხედვით, პირის უფლება ქმედუნარიანობაზე დაცულია კონსტიტუციის მე-16 მუხლით, სადაც ვკითხულობთ, რომ „ყველას აქვს საკუთარი თავის თავისუფალი განვითარების უფლება“, ასევე არსებობს უფლება თანასწორობაზე, დაცული მე-14 მუხლით, რომელიც იცავს პირის უფლებას საკუთარი შეუზღუდავი უნარები სხვების მსგავსად თანასწორად გამოავლინოს. მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლომ ამ ნაწილში იმსჯელა ქმედუნარიანობის ისეთ ასპექტებზე, რომელიც სამოქალაქო სამართლებრივ ურთიერთობებზე ვრცელდება.¹⁴ სასამართლომ ქმედუნარიანობა განიხილა სამოქალაქო სამართლებრივი უფლებების ცალკეულ ასპექტებთან (მაგ., მაღალი რისკის შემცველი გარიგებები) მიმართებით, რაც იმას ნიშნავს, რომ არსებობს პირის ქმედუნარიანობის ორი კატეგორია; პირველი - უფლების კონკრეტულ ასპექტთან მიმართებით სრული ქმედუნარიანობა, მეორე - უფლების კონკრეტულ ასპექტთან მიმართებით სრული ქმედუნარიანობა (როდესაც კონკრეტული უფლებით დამოუკიდებელი სარგებლობა შეზღუდვა ხდება).¹⁵ აღსანიშნავია, რომ ქმედუნარიანობის სრულად ჩამორთმევისას სასამართლო საუბრობს პირის მიერ არა გადანყვეტილების მიღების სრულ უნარობაზე, არამედ გადანყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების უნარობაზე,¹⁶ ეს გამორიცხავს მეურვის მიერ ნების ჩანაცვლებას და შესაძლებლად მიიჩნევს მხოლოდ მხარდაჭერას, ანუ ერთობლივ გადანყვეტილებას. ამავდროულად, სასამართლოს ხედვით, შეუძლებელია პირი, ყველა სამოქალაქო-სამართლებრივი უფლების ყველა ასპექტთან მიმართებით, სრულად ქმედუნაროდ იქნეს მიჩნეული (მაგ., მცირე საყოფაცხოვრებო გარიგებები).¹⁷ სასამართლოსთვის „ქმედუნარიანობის სრული შეზღუდვა“ არის უფლების რაიმე ასპექტის/ების შესახებ დამოუკიდებელი გადანყვეტილების მიღების უფლების შეზღუდვა. დამოუკიდებელი „გადანყვეტილების მიღების უფლების შეზღუდვა“ არ გულისხმობს პირისთვის ყველა უფლების ბლანკეტურად ჩამორთმევას, არამედ მისი თავისუფლების შეზღუდვას იმ შესაბამის ფარგლებში, რომელსაც ინდივიდუალური შეფასების შედეგად საერთო სასამართლო განსაზღვრავს. ხოლო შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კომიტეტის ზოგადი კომენტარის მიხედვით, „კონვენციის მე-12 მუხლის ნამდვილი შინაარსი ეწინააღმდეგება სამართალსუბიექტობის აღიარებისას დისკრიმინაციულ მიდგომებს, გმობს ნების ჩანაცვლებითი მექანიზმების გამოყენებას და მიიჩნევს, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის სტატუსი, ან რაიმე დარღვევის (ფიზიკური თუ მგრძობელობითი)

14 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.10.

15 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, შდრ. II.30.

16 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.42.

17 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.30.

არსებობა არასდროს უნდა გახდეს სამართალსუბიექტობაზე ან ნებისმიერ უფლებაზე უარის თქმის საფუძველი.¹⁸

4.8.2. საკონსტიტუციო რეფორმა

4.8.2.1. მხარდაჭერის ინსტიტუტი

საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების საწინააღმდეგოდ, კონსტიტუციის პირდაპირი გათვალისწინებული საერთო სასამართლოს შესაძლებლობა, მხარდაჭერა დანიშნოს წვრილმანი გარიგებების დადების ნაწილში;

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსმა, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების აღსრულების მიზნით, განსაზღვრა მხარდაჭერის მიმღების და მხარდამჭერის ცნებები, რომელიც გამოიყენება ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირების შემთხვევაში. ნოვაციის მიხედვით, განსხვავებით პლენარული მეურვეობის მოდელისგან, სადაც მეურვე აბსოლუტურად ანაცვლებდა სამეურვეო პირის ნებას, მხარდამჭერის მოვალეობაა ხელი შეუწყოს მხარდაჭერის მიმღებს არჩევანის გაკეთებასა და გადანყვეტილების მიღებაში,¹⁹ გარიგების დადებისას დაეხმაროს მას გარიგების პირობებისა და სამართლებრივი შედეგების სრულყოფილად აღქმაში.²⁰ აღნიშნული გამომდინარეობს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების სულისკვეთებიდან, რომლის მიხედვითაც კანონის მიზანი ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირების ნების სრული ჩანაცვლების საპირისპიროდ, სოციალურ ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული გადანყვეტილების მიღების პროცესში მათი მხარდაჭერა უნდა იყოს.²¹ მხარდამჭერის²² „უფლებამოსილება მკაცრად უნდა შემოიფარგლებოდეს იმ საკითხებით, რომლებშიც ადამიანს არ გააჩნია ნების ფორმირების შესაძლებლობა, ხოლო ქმედუნარო პირებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მიიღონ გადანყვეტილებები მათი შეუზღუდავი უნარების ფარგლებში, მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში, მეურვის თანხმობით.“²³ როგორც გამოჩნდა, სამოქალაქო კოდექსის დონეზე ეს შესაბამისობა არსებობს.

ზოგადი წესის მიხედვით, მხარდაჭერის მიმღების მიერ დადებული ისეთი გარიგება, რომელიც მხარდაჭერას საჭიროებს, მხოლოდ მაშინ არის

18 დასახელებული ზოგადი კომენტარი N1, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კომიტეტი C/GC/1, პ.9, EMC-ის დასახელებული კვლევის, მეშვეობით, გვ.10.

19 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1278-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

20 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1293-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

21 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.40.

22 სასამართლო ოპერირებს მაშინ მოქმედი ტერმინებით, მაგრამ კორექტულობიდან გამომდინარე წინამდებარე ანალიზში გამოყენებულია დღეს მოქმედი ტერმინები. მეურვე - მხარდამჭერი, ჭკუა-სუსტი, სულით ავადმყოფი - ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირი.

23 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.40.

ნამდვილი, თუ მას შემდგომ მხარდამჭერი მოიწონებს.²⁴ წერილობითი ფორმით დადებულ გარიგებაზე სამოქალაქო კოდექსი დამატებით წესს ადგენს, რომლის მიხედვითაც მხარდაჭერის მიმღების მიერ მხარდაჭერის ფარგლებში დადებულ ასეთ გარიგებას მხარეების გარდა, ხელს უნდა აწერდეს მხარდამჭერი.²⁵ აღსანიშნავია, რომ როგორც ზეპირ, ისე წერილობით ხელშეკრულებაზე, მხარდამჭერის მიერ თანხმობის გამოსატყვევებლად იმ შემთხვევაში და იმ გარიგებების დროს არის სავალდებულო, როდესაც და სადაც სასამართლოს გადაწყვეტილებით ამგვარი რამ არის განსაზღვრული. ეს რეგულირება აბსოლუტურ შესაბამისობაშია საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებასთან, სადაც სასამართლომ განსაკუთრებული ყურადღება გაამახვილა ქმედუნარიანობის აბსოლუტურ და ბლანკეტურ ჩამორთმევაზე, რომელიც უფლებაში მაღალი ინტენსივობით ჩარევას წარმოადგენს, რაც „განპირობებული უნდა იყოს უაღრესად მნიშვნელოვანი ლეგიტიმური მიზნის არსებობით და უნდა წარმოადგენდეს ამ მიზნის მიღწევის ყველაზე ნაკლებად მზლუდველ საშუალებას.“²⁶ სასამართლომ, მართალია, ამგვარ საშუალებად თავად ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირის უფლებებისა და ინტერესების დაცვა მიიჩნია,²⁷ მაგრამ ჩათვალა, რომ იმავე მიზნის მიღწევა სხვა უფრო მსუბუქი საშუალებითაც იქნებოდა შესაძლებელი. მაგალითად, ასეთი იქნებოდა არა დადებული გარიგების ავტომატურად ბათილობა, არამედ მეურვის/მხარდამჭერის შესაძლებლობა post factum მოარგოს ის პირის ინტერესებს.²⁸

კანონის მიხედვით, მხარდამჭერის მოწონება არ სჭირდება ისეთ გარიგებას, სადაც მხარდაჭერის მიმღები სარგებელს ნახულობს.²⁹ აღნიშნული ჩანაწერი შესაბამისობაშია საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების სულისკვეთებასთან, ვინაიდან არ არსებობს ლეგიტიმური მიზანი, რომელიც გაამართლებდა პირის ქმედუნარიანობის შეზღუდვას გარიგებაში, რომლითაც მას ზიანი არ ადგება.

მიუხედავად ზემოაღნიშნული პოზიტიური სიახლეებისა, სამოქალაქო კანონმდებლობა სრულად ვერ ასახავს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას და პირისთვის მცირე, საყოფაცხოვრებო გარიგებებში შესვლის უფლების შეზღუდვასაც შესაძლებლად მიიჩნევს. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პირდაპირ არის გათვალისწინებული, რომ სასამართლოს შეუძლია მხარდაჭერა დანიშნოს წვრილმანი გარიგებების დადების ნაწილშიც კი,³⁰ მაშინ, როდესაც გადაწყვეტილებაში პირდაპირ წერია: „რეგულაცია, რომელიც უპირობოდ ყველა ტიპის, მათ შორის, მცირე

24 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 58¹ მუხლის პირველი ნაწილი.

25 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 69-ე მუხლის მე-3¹ ნაწილი.

26 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება, II.13.

27 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება, II.14.

28 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება, II.21.

29 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 58¹-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

30 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363¹⁵-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

მნიშვნელობის ყოფით სამოქალაქო გარიგებებზეც ვრცელდება, უფლებაში ჩარევის არაპროპორციულ საშუალებას წარმოადგენს.³¹

აღნიშნული პრობლემების მოსაგვარებლად აუცილებელია კანონმდებლობაში შევიდეს ცვლილებები და გაუქმდეს მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის წვრილმანი გარიგებების დადების უფლების შეზღუდვა.

კანონმდებლობა ბლანკეტურად ზღუდავს მხარდაჭერის მიმღები პირის უფლებას - იყოს სხვა პირის მხარდამჭერი იმ სფეროში, რომელშიც თავად არ აქვს მხარდაჭერა დანიშნული.

მხარდამჭერად შეიძლება დაინიშნოს 4 კატეგორიის პირი. ესენია, მხარდაჭერის მიმღების³²:

- ოჯახის წევრი
- ნათესავი
- ახლობელი
- სპეციალისტი, რომელიც აკმაყოფილებს კოდექსით დადგენილ მოთხოვნებს

თუ მხარდამჭერის აღნიშნული პირებისაგან არჩევა ვერ მოხერხდა, სასამართლო მხარდამჭერად ნიშნავს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს უფლებამოსილ პირს, ხოლო თუ მხარდაჭერის მიმღები სპეციალიზებულ დანესებულებაში მოთავსებული – ამ დანესებულების წარმომადგენელს.³³

კოდექსი კრძალავს იმ პირის მეურვედ, მზრუნველად ან მხარდამჭერად დანიშვნას, რომელიც სასამართლომ თავად მხარდაჭერის მიმღებად ცნო.³⁴ ეს მაშინ, როდესაც შესაძლოა მეურვეობა, მზრუნველობა, ან მხარდაჭერა არ შეეხებოდეს სოციალური ცხოვრების იმ ნაწილს, რომელშიც კონკრეტული პირი მხარდაჭერის მიმღებად არის ცნობილი. ამგვარი ბლანკეტური აკრძალვა, რომელიც არ ითვალისწინებს კონკრეტული პირის ინდივიდუალურ მონაცემებს, უფლებაში არაპროპორციულ ჩარევას წარმოადგენს.

უნდა გაუქმდეს საკანონმდებლო ნორმა, რომელიც ბლანკეტურად ზღუდავს მხარდაჭერის მიმღები პირის უფლებას - იყოს სხვა პირის მხარდამჭერი იმ სფეროში, რომელშიც თავად არ აქვს მხარდაჭერა დანიშნული.

31 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება, II.30.

32 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1280-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

33 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1280-ე მუხლის მე-5 ნაწილი.

34 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1283-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

4.8.3. მხარდამჭერის ვალდებულებები

კანონმდებლობა, მაშინაც კი, როდესაც პირს მხარდაჭერა არ აქვს დანიშნული სამედიცინო მომსახურებაში, ბლანკეტურად ითვალისწინებს მხარდამჭერის ვალდებულებას, თვალყური ადევნოს მხარდაჭერის მიმღების მუდმივ სამედიცინო მომსახურებას.

კოდექსის მიხედვით, მხარდამჭერს განსაზღვრული აქვს ბლანკეტური ვალდებულებები³⁵:

- თვალყური ადევნოს მხარდაჭერის მიმღების მუდმივ სამედიცინო მომსახურებას;
- დაადგინოს მისი სურვილები/არჩევანი და დაეხმაროს მას შესაბამისი გადანყვეტილების მიღებაში, რაც გამოიხატება გადანყვეტილების მისაღებად აუცილებელი ინფორმაციის მხარდაჭერის მიმღებისათვის გასაგები საკომუნიკაციო ფორმით მიწოდებაში;
- დაუყოვნებლივ მიმართოს სასამართლოს მხარდაჭერის ფარგლების შეცვლის/მხარდაჭერის გაუქმების შესახებ, თუ აღარ არსებობს ან შეიცვალა ის საფუძველი, რომლის გამოც მხარდაჭერის მიმღებს მხარდაჭერა დაუნესდა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მხარდაჭერის მიმღებმა ან მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანომ უკვე მიმართა სასამართლოს³⁶;
- მხარდამჭერი აგრეთვე ვალდებულია მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს მის მიერ დადგენილ ვადაში (რომელიც 6 თვეს არ უნდა აღემატებოდეს) მიაწოდოს სასამართლოს გადანყვეტილებით მისთვის განსაზღვრული მოვალეობების შესრულების შესახებ ინფორმაცია. ამ ინფორმაციაში მხარდამჭერმა უნდა მიუთითოს მის მიერ მხარდაჭერის განწესებთან დაკავშირებული თავისებურებები;

გარდა ამისა, შესაბამის შემთხვევებში, მხარდამჭერის ვალდებულებაა, თუ ეს სასამართლოს გადანყვეტილებით არის განსაზღვრული, გარიგების დადებისას, მხარდაჭერის მიმღებს დაეხმაროს გარიგების პირობებისა და სამართლებრივი შედეგების სრულყოფილად აღქმაში.

პირველი ვალდებულება, რომელიც ამავედროულად მხარდაჭერის მიმღები პირის პირად ცხოვრებაში ჩარევას გულისხმობს, ბლანკეტურია და შეუძლებელია ყოველთვის გამომდინარეობდეს მხარდაჭერის მიმღების საჭიროებიდან. აღნიშნული ჩარევა მხოლოდ მაშინ უნდა იყოს განსაზღვრული, როდესაც სასამართლო ამგვარ უფლებამოსილებას სპეციალურად მიანიჭებს მხარდამჭერს.

35 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1289-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

36 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 11292-ე მუხლი.

რაც შეეხება მეორე ვალდებულებას, სავარაუდოდ, აქ იგულისხმება მხარდამჭერის მიერ მხარდაჭერის მიმღების სურვილებისა და არჩევანის იმ სფეროში დადგენა და შემდეგ მათ შესახებ გადანყვეტილების მიღებაში დახმარება, რომელიც სასამართლოს მიერ პირდაპირ არის განსაზღვრული. თუმცა კოდექსის ფორმულირება იმგვარადაც შეიძლება იყოს გაგებულად, რომ მხარდამჭერს აღნიშნული ვალდებულება სოციალური და პირადი ცხოვრების ყველა ასპექტში აქვს განსაზღვრული, რაც წინააღმდეგობაში მოვიდოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების სულისკვეთებასთან. ამიტომ უმჯობესია ეს ფორმულირება მეტად დაზუსტდეს.

აუცილებელია, რომ კანონმდებლობამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიანიჭოს მხარდამჭერს მხარდაჭერის მიმღების მუდმივ სამედიცინო მომსახურებაზე თვალყურის დევნების უფლება, თუ იგი შესაბამის სფეროშია მხარდამჭერად დანიშნული.

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ დაზუსტდეს მხარდამჭერის ვალდებულება – მხოლოდ იმ სფეროში დაადგინოს მხარდაჭერის მიმღების სურვილები/ არჩევანი და დაეხმაროს მას შესაბამისი გადანყვეტილების მიღებაში, რომელშიც მხარდამჭერად არის დანიშნული.

4.8.4. საერთო სასამართლოების პრაქტიკა

საერთო სასამართლოების მიერ რეფორმის აღსრულების პროცესში კვლავ სისტემურად დგას მხარდაჭერის დანიშვნის ბლანკეტურობის, ქმედუნარიანობის სრულად ჩამორთმევისა და პლენარული მეურვეობის პრობლემები.

საერთო სასამართლოების პრაქტიკის ანალიზიდან საგანგაშო დასკვნების გამოტანა შეიძლება. სასამართლო აქტების გაცნობის შემდეგ ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, რომ ტერმინი „ქმედუნაროდ“ მექანიკურად არის ჩანაცვლებული „მხარდამჭერის მიმღებით“, რადგან ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირთა უფლებები უმეტეს შემთხვევაში ფაქტობრივად ისევ ძველი წესის მსგავსად იზღუდება, თავად შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის არსებითი ცვლილება არ მომხდარა. ამ პრობლემის თვალსაჩინოდ ჩვენებისთვის რამდენიმე მიმართულებით უნდა გაიშალოს მსჯელობა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ უკვე რამდენჯერმე ნახსენებ საქმეში არაკონსტიტუციურად მიიჩნია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ქმედუნაროდ ცნობის ინსტიტუტი, მათ შორის, რამდენიმე ალტერნატიულ მიზეზად ბლანკეტურობა, ქმედუნარიანობის სრულად ჩამორთმევა და მეურვის მიერ ნების ჩანაცვლება დაასახელა. მაშინ არსებული ინსტიტუტი, სასამართლოს აზრით, ეწინააღმდეგებოდა კონსტიტუციით გარანტირებულ თავისუფალი განვითარებისა და თანასწორობის უფლებებს.

ამის აღმოსაფხვრელად სასამართლომ საკუთარი გადაწყვეტილებები უნდა დააფუძნოს პირის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე, მხარდაჭერა უნდა დანიშნოს მხოლოდ იმ უფლებების, ანდამისი იმ ასპექტების რეალიზაციისთვის, რომელიც პირის ინტერესებიდან გამომდინარეობს, უარი უნდა თქვას ნების სრულ ჩანაცვლებაზე და ამის ნაცვლად მხარდაჭერის, როგორც დამხმარის როლზე უნდა გააკეთოს აქცენტი, და ბოლოს, მხოლოდ ისეთ უფლებებში, ანდა მის ასპექტებში უნდა დანიშნოს მხარდაჭერა, რომელიც პირის უშუალო აქტივობას არ მოითხოვს.

4.8.4.1. ბლანკეტურობა და უფლებების სრული სპექტრის შეზღუდვა

სასამართლო აქტების ანალიზი აჩვენებს, რომ სასამართლო ძირითადად არ იყენებს ინდივიდუალურ მიდგომას. იმ იშვიათ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ის ცდილობს კონკრეტული საქმის გარემოებებიდან ამოვიდეს, ეს მცდელობა ფაქტობრივად არასოდეს არის მიმართული პირის უნიკალური ფსიქოსოციალური საჭიროებების დადგენისაკენ. სასამართლოს გადაწყვეტილება, ისევე როგორც ექსპერტიზის დასკვნები, არ ეფუძნება კონკრეტული პირის საჭიროებების ფუნდამენტურ შესწავლას. ამ დასკვნების აბსოლუტურ უმრავლესობაში ექსპერტიზა მიიჩნევს, რომ პირს მხარდაჭერი უნდა დაენიშნოს „ყველა სფეროში“. შეუძლებელია იმ შემთხვევათა სიმრავლეში, რომელიც ექსპერტიზის წინაშე დადგა, აბსოლუტურად ერთი დასკვნის ობიექტური საფუძვლები არსებობდეს. ეს განურჩევლობა და ბლანკეტურობა იმთავითვე კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს ექსპერტიზის და სასამართლოს გადაწყვეტილებების კეთილსინდისიერებას.

მხარდაჭერის ფარგლების განსაზღვრისას 81 გადაწყვეტილებაში, ანუ 23.75% შემთხვევაში სასამართლო ფაქტობრივად არ აწესებს იმ უფლებათა კონკრეტულ ჩამონათვალს, რომელთა ფარგლებშიც მხარდაჭერა წესდება. ასეთ შემთხვევებში, სასამართლო იყენებს ფრაზებს: „და სხვა უფლებებისა და ვალდებულებების განსაზღვრის ნაწილში“, „და ყველა სხვა სფეროში“, „და ყველა სხვა უფლების ნაწილში“.

დანარჩენ 260 გადაწყვეტილებაში კი უმეტესად მოცემულია უფლებების საკმაოდ ფართო წრე, რაც ასევე იძლევა შემოფოთების საფუძველს. სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზისას გამოიკვეთა იმ უფლებების ჩამონათვალი, რომელიც საერთო სასამართლოებმა ყველა კონკრეტულ შემთხვევაში გამოიყენეს პირის მიმართ. აღნიშნულ 260 შემთხვევაში უფლებების შეზღუდვის სიხშირე შემდეგია (თითოეულ გადაწყვეტილებაში რამდენიმე უფლება არის შეზღუდული ამიტომ მათი რაოდენობა აღემატება გადაწყვეტილებების ოდენობას):

უფლების შეზღუდვის სიხშირე	260
სიტყვის, აზრის, სინდისის, აღმსარებლობის, რწმენის გამოხატვის თავისუფლება	25
პირადი ცხოვრების უფლება	29
ქორწინების უფლება	5
თავისუფალი მიმოსვლის უფლება	27
შეკრების უფლება	16
საზოგადოებრივ გაერთიანებებში მონაწილეობის უფლება	18
სატრანსპორტო საშუალებების მართვა-განკარგვის უფლება	6
განათლების მიღებისა და მისი არჩევის უფლება	31
არჩევნებში, რეფერენდუმსა და პლებისციტში მონაწილეობის უფლება	7
შრომითი საქმიანობა	35
სამეწარმეო საქმიანობა	43
საკუთრების უფლება	40
საკუთრების უფლების რეგისტრაციის უფლება	55
გარიგების დადება (აქედან წვრილმანი გარიგების დადება - 98, ხოლო გარიგების დადება, გარდა უძრავი ქონების განკარგვისა - 6)	195
უძრავ-მოძრავი ქონების მართვა/განკარგვა	77
უძრავი ქონების მართვა/სარგებლობა/განკარგვა (აქედან მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსთან შეთანხმებით უძრავი ქონების მართვა-განკარგვა - 8);	44
უძრავი ქონების მართვა (აქედან უძრავი ქონების მართვა გარდა იპოთეკით დატვირთვისა და გასხვისებისა - 6);	24
მოძრავი ქონების მართვა/განკარგვა	8
მემკვიდრეობის უფლება (აქედან მხოლოდ სამკვიდროს მიღება - 55);	106

მედიკამენტების შექმნა (აქედან რეცეპტით შესაძენი მედიკამენტების შექმნა - 37);	55
საცხოვრებელი ადგილის განსაზღვრა	197
მკურნალობაზე თანხმობის გამოხატვა	243
ზიანის მიყენების თავიდან აცილების სფეროში	129
საპენსიო საქმის წარმოება/პენსიის ან სხვა სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის გასაცემლის მიღება	260
მხარდაჭერის მიმღების სახელზე საბანკო ანგარიშებზე არსებული ფულადი თანხის მიღების/სარგებლობა/განკარგვის უფლება	181
მხარდაჭერა წარმომადგენლობითი უფლების სფეროში	757

სასამართლოების მიერ წარმომადგენლობითი უფლების სფეროში მხარდაჭერის 757 შემთხვევაა განსაზღვრული. საქმე ის არის, რომ სასამართლოები ხშირ შემთხვევაში ცალ-ცალკე განსაზღვრავენ მხარდაჭერას წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ცალკეულ ასპექტებზე:

მხარდაჭერა წარმომადგენლობითი უფლების სფეროში	სულ 757
როგორც სახელმწიფო, ისე არასახელმწიფო დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებში	144
წარმომადგენლობა საბანკო და საკრედიტო დაწესებულებებში	134
წარმომადგენლობა კერძო პირებთან ურთიერთობის სფეროში	20
წარმომადგენლობა პენსიის ან სახელმწიფოს მიერ დადგენილი დახმარების მისაღებად კომპეტენტური ორგანოსადმი მიმართვისა და დოკუმენტების შეგროვებისთვის	227
წარმომადგენლობა სასამართლოსადმი, ადმინისტრაციული ორგანოსადმი ან სხვა დაწესებულებისადმი	176
წარმომადგენლობა პირადობის მოწმობის აღების მიზნით	7
ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირთა თავშესაფრით უზრუნველყოფის ქვეპროგრამით სარგებლობის მიზნით სოციალური მომსახურების სააგენტოსთან წარმომადგენლობის უფლება	48

8 შემთხვევაში ასევე ვხვდებით ჩანაწერს, რომელიც მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს რეკომენდაციას უკავშირებს მხარდაჭერის მიმღებისათვის სასამართლოს გადანყვეტილებაში მითითებულის გარდა სხვა უფლებებისა და მოვალეობების შეზღუდვას.

სასამართლოს იმ აქტებიდან, რომელთა ანალიზიც მონიტორინგის ფარგლებში მოხდა, შეიძლება გამოირჩეს ძირითადად სამი ტიპის გადაწყვეტილება, სადაც:

- სასამართლო შაბლონურად ზღუდავს მხარდაჭერის მიმღებთა უფლებების სრულ სპექტრს;
- სასამართლო შაბლონურად ზღუდავს მხარდაჭერის მიმღებთა უფლებების ერთ ნაწილს;
- სასამართლო მხოლოდ იმ უფლებებს ზღუდავს, რაც სავარაუდოდ მხარდამჭერისთვის არის აქტუალური.³⁷

პირველ შემთხვევას ვხვდებით გადაწყვეტილებების 23.75%-ში. პირთა ამ ნაწილს ყველა უფლებას უზღუდავენ. ეს არ ნიშნავს იმას, თითქოს, როგორც წესი, იმათ ცნობენ მხარდაჭერის მიმღებად, ვისაც ყველა უფლებასთან მიმართებით სჭირდება მხარდამჭერი, არამედ იმას, რომ ყველას ყველა უფლებასთან მიმართებით ცნობენ მხარდაჭერის მიმღებად, მიუხედავად იმისა, აქვს თუ არა პირს ამის რეალური საჭიროება.

მეორე შემთხვევის დროს, ვითარება მოსამართლეთა ან სასამართლოს გემოვნებასა და სამოსამართლო სტილზეა დამოკიდებული, ზოგიერთი მეტწილად ქონებრივ უფლებებს უზღუდავს,³⁸ ზოგიერთი გარდა უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული საკითხებისა ყველა სხვა უფლების რეალიზაციას მხარდაჭერას უკავშირებს,³⁹ ზოგიერთი, როგორც უკვე აღინიშნა, განურჩევლად ყველა პირს ყველა უფლებას უზღუდავს.⁴⁰ მიუხედავად იმისა,

37 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 22 დეკემბრის გადაწყვეტილება N2/13304-05 საქმეზე, საჩხერის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილება N2/80-15 საქმეზე, სამტრედიის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 25 აგვისტოს გადაწყვეტილება N2/235-2015 საქმეზე, მცხეთის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 28 დეკემბრის N2/570-15 გადაწყვეტილება.

38 ახალციხის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 14 იანვრის გადაწყვეტილება N1134860-2/501-15 საქმეზე, ახალციხის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 23 სექტემბრის გადაწყვეტილება N1025578-2/262-15 საქმეზე, თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილება N2/7799-15 საქმეზე; თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 23 დეკემბრის გადაწყვეტილება N2/15453-15 საქმეზე.

კიდევ ერთი მიდგომა: ხელვაჩაურის რაიონული სასამართლო მხარდამჭერს ნიშნავს ყველა უფლების დასაცავად გარდა უძრავი ქონების განკარგვისა. ამ უფლებებში მხარდაჭერა მხარდამჭერს შეუძლია მხოლოდ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს რეკომენდაციის საფუძველზე. ხელვაჩაურის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის ნოემბრის გადაწყვეტილება N820224015001080001 საქმეზე; ასევე, ხელვაჩაურის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 6 იანვრის გადაწყვეტილება N82022415001127365 საქმეზე; პირი ამ შემთხვევაშიც მხარდაჭერის მიმღებად ითვლება შესაბამის სფეროებში, უბრალოდ მის მხარდაჭერას სასამართლო და მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო უკვე ერთობლივად ახორციელებენ.

39 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 17 დეკემბრის გადაწყვეტილება N2/16901-15 საქმეზე, ფოთის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 4 თებერვლის N2/338 გადაწყვეტილება, ხაშურის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 7 ოქტომბრის N2/187-15 გადაწყვეტილება.

40 სამტრედიის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 8 სექტემბრის გადაწყვეტილება N2/183-2015 საქმეზე, სამტრედიის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 19 ოქტომბრის გადაწყვეტილება N2/246-2015 საქმეზე, ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 25 დეკემბრის N2-3043/15 გადაწყვეტილება, ახალქალაქის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 29 სექტემბრის N2/107-15 გადაწყვეტილება, ახალქალაქის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 29 სექტემბრის N2/106-15 გადაწყვეტილება, ამბროლაურის რაიონული სასამართლოს 20015 წლის 22 სექტემბრის N2/36-15 გადაწყვეტილება, ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 21 იანვრის გადაწყვეტილება N020224015001159120 (2/1190-15) საქმეზე.

რომ უფლებების სრული სპექტრით შეზღუდვა დაახლოებით ერთი მეოთხედის შემთხვევაში ხდება, დარჩენილი გადანყვეტილებების ანალიზი აჩვენებს, რომ შაბლონური მიდგომა ამ შემთხვევაშიც აქტუალურია. მაგალითად ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ნაჩვენებია, რომ პირველი ინსტანციის თითოეულ სასამართლოს ინდივიდუალური მიდგომა აქვს და სხვა სასამართლოსგან განსხვავდება, მაგრამ თავად ამ სასამართლოს შიგნით ყველა მოსამართლე იდენტურ გადანყვეტილებას იღებს; არის მეორე ვარიანტიც, როდესაც ინდივიდუალური მოსამართლე სხვა მოსამართლისგან განსხვავებულ გადანყვეტილებას იღებს, მაგრამ თავად მისი გადანყვეტილებები ერთმანეთის იდენტურია, მიუხედავად განსხვავებული შემთხვევებისა:

სასამართლოს მიერ მიღებული იდენტური გადანყვეტილებები	გადანყვეტილებების რაოდენობა	მოსამართლეთა რაოდენობა
ამბროლაურის რაიონული სასამართლო	10	1
ახალციხის რაიონული სასამართლო	15	3
ბათუმის საქალაქო სასამართლო	14	3
ბოლნისის რაიონული სასამართლო	10	2
გურჯაანის რაიონული სასამართლო	14	1
ზესტაფონის რაიონული სასამართლო	33	3
ზუგდიდის რაიონული სასამართლო	21	3
რუსთავის საქალაქო სასამართლო	13	3
საჩხერის რაიონული სასამართლო	28	1
სენაკის რაიონული სასამართლო	21	2
სიღნაღის რაიონული სასამართლო	18	2
ქუთაისის საქალაქო სასამართლო	15	1
ხაშურის რაიონული სასამართლო	14	3
ხელვაჩაურის რაიონული სასამართლო	8	2

ამას გარდა, არის რამდენიმე სასამართლო, რომელიც ფორმალურად სრულად არ ესადაგება ზემოაღნიშნულ ტენდენციებს, თუმცა მათ მიერ მიღებული გადანყვეტილებების უმრავლესობაც, მაღალი ალბათობით, ზემოაღნიშნულ შემთხვევების მსგავსია.

- ახალქალაქის რაიონული სასამართლო - 5 იდენტური გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილებები მიღებულია ერთი მოსამართლის მიერ;
- თბილისის საქალაქო სასამართლო - 17 იდენტური გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილებები მიღებულია 2 სხვადასხვა მოსამართლის მიერ;
- თელავის რაიონული სასამართლო - 9 გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილებები გამოტანილია 2 სხვადასხვა მოსამართლის მიერ. 7 გადაწყვეტილება აბსოლუტურად იდენტურია, ხოლო 2 მათგანში მხარდაჭერის ფარგლები მცირედით განსხვავებულია. ამ უკანასკნელის მსგავსი სიტუაციაა ოზურგეთსა (ერთი მოსამართლის მიერ მიღებული 10 გადაწყვეტილება) და სამტრედიის სასამართლოებში (3 მოსამართლის მიერ განხილული 37 საქმე).

სასამართლო არც მესამე შემთხვევაში ინტერესდება და არ აფასებს პირის ინდივიდუალურ საჭიროებებს. ეს კი ეწინააღმდეგება თავისუფალი განვითარების უფლებას, რადგან პირს იმ უფლებებით სარგებლობაში ექმნება დაბრკოლებები, რაც შესაძლოა სრულებით არ გამომდინარეობდეს მისი ინდივიდუალური შემთხვევიდან.

არის კიდევ ერთი ვარიანტი, რომელიც შესწავლილი საქმეებიდან ზემოაღნიშნულ 8 შემთხვევაში ვლინდება (გვ.32). სასამართლო აკეთებს უფლებების ამომწურავ ჩამონათვალს, მაგრამ დამატებით განსაზღვრავს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს უფლებას, მხარდამჭერს განუსაზღვროს დამატებითი უფლება-მოვალეობები. აღნიშნული ეწინააღმდეგება კანონმდებლობის მოთხოვნას, კერძოდ კი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს, რომლის მიხედვითაც მხოლოდ სასამართლოა უფლებამოსილი შეზღუდოს პირის უფლება და განუსაზღვროს მას მხარდაჭერა.⁴¹

პრობლემურია სასამართლოს დამოკიდებულება ექსპერტიზის დასკვნასთან დაკავშირებით. სასამართლო ძირითადად არც იმას ასაბუთებს, თუ რატომ იზიარებს ექსპერტების მოსაზრებებს მხარდაჭერის ფარგლებთან დაკავშირებით, არ აკეთებს მათ შეფასებას,⁴² და არც იმას, რატომ არ იზიარებს გაუზიარებლობის შემთხვევაში⁴³. ეს იძლევა საფუძველს დავასკვნათ, რომ სასამართლოს ქცევა თვითნებურია და არ არის დაფუძნებული მტკიცებულებების და გარემოებების შეფასებაზე.

ეს პრაქტიკა წინა და შემდგომ ქვეთავებში აღწერილი მონაცემების გათვალისწინებით, გვაფიქრებინებს, რომ ქმედუნარიანობის რეფორმა

41 საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი 363¹³ მუხლი;
 42 ცაგერის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 24 დეკემბრის N2/23-15 გადაწყვეტილება, ოზურგეთის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 6 ნოემბრის N2-216-15 გადაწყვეტილება, ოზურგეთის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 6 ნოემბრის N2-218-15 გადაწყვეტილება.
 43 ახალციხის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 10 სექტემბრის გადაწყვეტილება N1004192-2/262-15 საქმეზე, ხელვაჩაურის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის ნოემბრის გადაწყვეტილება N820224015001127359 საქმეზე, სენაკის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 13 ოქტომბრის N3/232-15 გადაწყვეტილება.

საქართველოში პირობითია. კანონმდებლობის ამგვარი განმარტება, რასაც საერთო სასამართლოები მიმართავენ, ენინააღმდეგება კონსტიტუციისა და კონვენციის მოთხოვნებს.

4.8.4.2. ნების ჩანაცვლება

სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ფაქტობრივად დამკვიდრებული პრაქტიკაა, როდესაც მხარდამჭერი ენიშნება პირს და სასამართლოს მიერ მხარდამჭერის კომპეტენციად განისაზღვრება შეზღუდულ უფლებებში მხარდაჭერის „სრული მოცულობით გადაცემა“⁴⁴, მხარდამჭერის მიერ უფლებების „თავად განხორციელება“⁴⁵ და „მხარდაჭერის მიმღების სახელით განხორციელება“⁴⁶. სასამართლო გადაწყვეტილებების 85,82%-ის შემთხვევაში სასამართლოებს სწორედ მსგავსი ფორმულირება აქვთ გამოყენებული.

მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო გადაწყვეტილებების სარეზოლუციო ნაწილის სხვა პუნქტებში მითითებულია მხარდამჭერის ვალდებულება, თვალყური ადევნოს და დაადგინოს პირის სურვილები და დაეხმაროს პირს მის განხორციელებაში, საბოლოოდ გადაწყვეტილება ისე იკითხება, რომ ეს ორი სხვადასხვა ურთიერთობის მომწესრიგებელი დანაწესია. მხარდამჭერს ერთი მხრივ აქვს ვალდებულება დაეხმაროს ზემოთქმულში, მაგრამ მეორე მხრივ, ის სრულიად თავისუფალია თავად განსაზღვროს საბოლოო გადაწყვეტილების შინაარსი. მხარდაჭერის მიმღებ პირს კი მხარდამჭერის გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლებაც კი არ აქვს. ერთადერთი, რაც ასეთ შემთხვევაში მხარდაჭერის მიმღებს შეუძლია, ეს არის მხარდამჭერის თავისი მოვალეობისაგან გათავისუფლების თხოვნით მიმართოს სასამართლოს. ამ შემთხვევაში სასამართლო სრულად ათავისუფლებს მხარდამჭერს თავისი მოვალეობისაგან, რაც არ შეიძლება გაიგივდეს მხარდაჭერის ფარგლების განსაზღვრასთან კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღების დროს. ამდენად, აუცილებელია კანონმდებლობაში შევიდეს შესაბამისი ცვლილება, რაც მხარდაჭერის მიმღებ პირს მისცემს უფლებას გაასაჩივროს მხარდამჭერის ცალკეული გადაწყვეტილებები სასამართლოში.

44 სამტრედიის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 29 ოქტომბრის N2/258-2015 გადაწყვეტილება, ფოთის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 4 თებერვლის N2/338 გადაწყვეტილება, ფოთის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 4 თებერვლის N2/330 გადაწყვეტილება, ბოლნისის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 23 ოქტომბრის გადაწყვეტილება N2/367-15 საქმეზე.

45 ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის N2/3285-2015 გადაწყვეტილება, თბილისის საქალაქო სასამართლოს N2015 წლის 17 დეკემბრის N2/14458-15 გადაწყვეტილება, თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 28 ოქტომბრის N2/15666-15 გადაწყვეტილება, თელავის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 22 იანვრის N2/339-15 გადაწყვეტილება.

46 ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 15 დეკემბრის N2/248-2015 გადაწყვეტილება, საჩხერის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 13 ოქტომბრის N2/80-15 გადაწყვეტილება, სამტრედიის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 25 აგვისტოს N2/233-2015 გადაწყვეტილება, ბოლნისის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 11 იანვრის N2/394-15 გადაწყვეტილება.

აღნიშნული ფორმულირება ადგილს არ ტოვებს ინტერპრეტაციისთვის და პირდაპირ მიუთითებს იმაზე, რომ მხარდამჭერს შეუძლია ყველა იმ უფლების დაუბრკოლებლად განხორციელება, რომელშიც მხარდამჭერად არის დანიშნული. ეს ფაქტობრივად ნების იმგვარი ჩანაცვლების სახესხვაობაა, რაც საკონსტიტუციო სასამართლომ გააუქმა, იმ მოტივით, რომ ის ეწინააღმდეგებოდა კონსტიტუციას. ეს ორი შემთხვევა, არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმა და მოქმედი პრაქტიკა იდენტურია იმ აზრით, რომ ორივე მათგანი მეურვეს აძლევს შესაძლებლობას ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირის შესახებ გადანყვეტილება მისი ნების გამორიცხვით მიიღოს. ეს ორი პრაქტიკა კიდევ უფრო ემსგავსება ერთმანეთს, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სასამართლოები, როგორც წესი, უფლებების ფართო სპექტრს, ან ზოგიერთ შემთხვევაში კი ყველა უფლებას უზღუდავენ მხარდამჭერის მიმღებ პირებს.

4.8.4.3. მხარდამჭერის ფუნქცია ზოგიერთი უფლების რეალიზაციის დროს

სასამართლო გადანყვეტილებების ანალიზისას გამოიკვეთა კიდევ ერთი პრობლემა, რომელიც ზოგიერთი უფლების ნაწილში მხარდამჭერის დანიშვნით არის განპირობებული. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ხშირად სასამართლო პირს მხარდამჭერის მიმღებად ცნობს ან ფართო უფლებებთან მიმართებით, ან სრულიად ყველა უფლებასთან, ხოლო მხარდამჭერს უფლებას აძლევს სრულად განახორციელოს პირის უფლებები. იმ უფლებების ჩამონათვალში, რომელშიც პირს მხარდამჭერი დაენიშნა, ვხვდებით ისეთ უფლებებსაც, როგორიც არის, მაგალითად, გამოხატვის და რწმენის თავისუფლება. ეს ნიშნავს, რომ სასამართლო მხარდამჭერს ანიჭებს უფლებას, კონკრეტული პირის ნაცვლად იწამოს რომელიმე რელიგია, ან არ იწამოს არცერთი, დაიკმაყოფილოს რელიგიური მოთხოვნილებები, გამოხატოს საკუთარი პოლიტიკური მოსაზრებები და ა.შ., რაც ლოგიკურად წარმოუდგენელია და უპირისპირდება თითოეული ამ უფლების არსს, რომელთა მთავარი მიზანია თავად პირის შინაგანი დამოკიდებულების ქონა და მათი უშუალოდ კონკრეტული პირის ნებით გაზიარება გარესამყაროსთვის, ან ამ გაზიარებაზე უარის თქმა. ამდენად, შეუძლებელია ამ უფლებების შეზღუდვა და მათი რეალიზებისთვის მხარდამჭერის დანიშვნა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ საკუთარ გადანყვეტილებაში მკაფიოდ გამორიცხა მსგავსი შემთხვევის შესაძლებლობა. მან განაცხადა, რომ „კანონმდებლობა უნდა განსაზღვრავდეს იმ სამართლებრივ ქმედებებს, რომელთა განხორციელება, მათი განსაკუთრებული პირადი ხასიათიდან გამომდინარე, დაუშვებელია წარმომადგენლის მიერ. ასევე კანონმდებლობის განსაზღვრია მეურვეის რომელი გადანყვეტილებები საჭიროებს სპეციფიკურ დასტურს სასამართლოს ან სხვა უფლებამოსილი ორგანოსგან.“⁴⁷

47 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.41.

ზემოაღნიშნული შემთხვევები სწორედ იმგვარი უფლებებია, რომელიც შეუძლებელია განხორციელდეს სხვა პირის, თუნდაც მხარდამჭერის მიერ. მიუხედავად ამისა, მსგავსი პრაქტიკა გვაფიქრებინებს, რომ საერთო სასამართლოებს არ გაუთვალისწინებიათ სასამართლოს გადანყვეტილების აღნიშნული ნაწილი. ამაში წვლილი კანონმდებლობასაც შეაქვს, რომელიც არ მისდევს პრეცედენტულ სამართალს და არ განსაზღვრავს იმ უფლებების ჩამონათვალს, რომლის განხორციელებაც მხარდამჭერის გზით მესამე პირის მიერ დაუშვებელია.

ეს მაგალითები კიდევ ერთხელ აჩვენებს სასამართლოს მიდგომის არამართებულობას; ზედაპირულობას, რომლითაც საერთო სასამართლოები ეკიდებიან პირის მხარდამჭერის მიმღებად ცნობას, ზოგიერთ შემთხვევაში კომიკურ შედეგებამდე მივყავართ. აღნიშნული განსაკუთრებულ შემთხვევებს ინვესტს, რადგან სამსუხაროდ, სწორედ ამ ირონიული მაგალითებით აჩენს ხელისუფლება საკუთარ დამოკიდებულებას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების მიმართ. ამდენად, კანონმდებლობამ უნდა განსაზღვროს იმ უფლებების/უფლების ასპექტების ჩამონათვალი, რომლის შეზღუდვა და მის განხორციელებაში მხარდამჭერის დანიშვნა დაუშვებელია. იქამდე კი სასამართლომ თავი უნდა შეიკავოს ამგვარი უფლებების შეზღუდვისა და მათ განხორციელებაში მხარდამჭერის დანიშვნისაგან.

4.9. რას უნდა შეიცავდეს საერთო სასამართლოს გადანყვეტილება

4.9.1. კანონმდებლობა

სასამართლო გადანყვეტილებაში მიეთითება:⁴⁸

- უფლება, რომლით სარგებლობისთვისაც უნესდება პირს მხარდამჭერა, აგრეთვე მხარდამჭერის ფარგლები
- მხარდამჭერის უფლებები და მოვალეობები
- მხარდამჭერის მიერ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსათვის ანგარიშის წარდგენის პერიოდულობა
- მხარდამჭერის ვადა და მისი გადასინჯვის პერიოდულობა, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 5 წელს
- პირის მხარდამჭერისათვის აუცილებელი სხვა გარემოებები

⁴⁸ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363²¹ მუხლის პირველი ნაწილი.

4.9.2. სასამართლოს პრაქტიკა

სასამართლოს გადაწყვეტილებების სარეზოლუციო ნაწილების ანალიზიდან ირკვევა, რომ არ არსებობს ერთიანი სტანდარტი.

წინა ქვეთავში აღნიშნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული პირველი ოთხი საკითხი ყველა გადაწყვეტილებაშია მითითებული. რაც შეეხება ბოლოს: პირის მხარდაჭერისათვის აუცილებელ სხვა გარემოებებს, მხოლოდ 51 შემთხვევაშია განსაზღვრული.

ქვემოთ მოცემულია იმ საკითხების ჩამონათვალი, რომლებსაც სასამართლოები გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილებში ეხებიან:

- მხარდამჭერის ვალდებულება, თვალყური ადევნოს მხარდაჭერის მიმღების მუდმივ სამედიცინო მომსახურებას, დაადგინოს მისი სურვილები/არჩევანი და დაეხმაროს მას შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებაში, რაც გამოიხატება გადაწყვეტილების მისაღებად აუცილებელი ინფორმაციის მხარდაჭერის მიმღებისათვის გასაგები საკომუნიკაციო ფორმით მიწოდებაში - 204 გადაწყვეტილება;
- მხარდამჭერის ვალდებულება, მეურვეობის და მზრუნველობის ორგანოს მიერ დადგენილ ვადაში, რაც 6 თვეს არ უნდა აღემატებოდეს, აღნიშნულ ორგანოს მიაწოდოს სასამართლოს გადაწყვეტილებით მისთვის განსაზღვრული მოვალეობების შესრულების შესახებ ინფორმაცია. ამ ინფორმაციაში მხარდამჭერი მიუთითებს მის მიერ მხარდაჭერის განწევასთან დაკავშირებულ თავისებურებებს - 340⁴⁹ გადაწყვეტილება;
- მხარდამჭერის ვალდებულება, სასამართლოს დაუყოვნებლივ მიმართოს შუამდგომლობით მხარდაჭერის ფარგლების შეცვლის/მხარდაჭერის გაუქმების შესახებ, თუ აღარ არსებობს ან შეიცვალა ის საფუძველი, რომლის გამოც მხარდაჭერის მიმღებს დაუწესდა მხარდაჭერა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მხარდაჭერის მიმღებმა ან მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანომ უკვე მიმართა სასამართლოს - 322 გადაწყვეტილება;
- მხარდამჭერის უფლება, მხარდაჭერის მიმღების სახელით, მისი ინტერესებიდან გამომდინარე დადოს აუცილებელი გარიგებები - 177 გადაწყვეტილება;
- მხარდამჭერის უფლება, მხარდაჭერის მიმღების სახელით მისი ინტერესებიდან გამომდინარე თვითონ განახორციელოს გადაწყვეტილებით განსაზღვრული უფლება-მოვალეობები - 116;

49 ერთი გადაწყვეტილება მიღებულია მხარდაჭერის ფარგლების გაზრდის შესახებ, ამდენად ის არ არის შეტანილი სტატისტიკაში.

- მხარდაჭერის მიმღების უფლება, თუ სურს მხარდამჭერი თავისი მოვალეობისაგან გათავისუფლდეს, შესაბამისი მოთხოვნით მიმართოს სასამართლოს – 51 გადაწყვეტილება;
- მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს ვალდებულება, დაიცვას და გააძლიეროს მხარდაჭერის მიმღები და დაეხმაროს მხარდამჭერს თავისი მოვალეობების შესრულებაში, რათა მან ხელი შეუწყოს მხარდაჭერის მიმღებს არჩევანის გაკეთებასა და გადაწყვეტილების მიღებაში - 51 გადაწყვეტილება;
- მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს ვალდებულება, მხარდაჭერის მიმღების საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით გაუწიოს მხარდამჭერის საქმიანობას ზედამხედველობა - 51 გადაწყვეტილება;
- მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს ვალდებულება, მას შემდეგ რაც მხარდამჭერი მიაწვდის სასამართლოს გადაწყვეტილებით მისთვის განსაზღვრული მოვალეობების შესრულების შესახებ ინფორმაციას, საჭიროების შემთხვევაში თავისი ინიციატივით გაუწიოს ფაქტობრივი ზედამხედველობა მხარდამჭერის საქმიანობას - 51 გადაწყვეტილება;
- მხარდამჭერის მიერ მისთვის დაკისრებული მოვალეობის არაჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს ვალდებულება, მიმართოს სასამართლოს მხარდამჭერის თავისი მოვალეობისაგან განთავისუფლების მოთხოვნით - 51 გადაწყვეტილება;
- მხარდაჭერის შეწყვეტა მხარდაჭერის მიმღები პირის გარდაცვალების ან იმ შემთხვევაში, თუ მიზეზი, რომლის გამოც მხარდაჭერა დაწესდა, აღარ არსებობს - 47 გადაწყვეტილება;
- მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს ვალდებულება, გეგმიურად შეამოწმოს მხარდამჭერის მიერ განხორციელებული მოქმედებების სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილ ფარგლებთან შესაბამისობა - 47 გადაწყვეტილება;
- გადაწყვეტილების გადაგზავნა მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსთვის, მისი კანონიერ ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს 3 დღისა, მხარდაჭერის მიმღების საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით - 70 გადაწყვეტილება;
- გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება - 286.

სასამართლოს გადაწყვეტილებების სარეზოლუციო ნაწილების ანალიზიდან ირკვევა, რომ არ არსებობს ერთიანი სტანდარტი. მოსამართლეები საკუთარი აქტების ამ ნაწილში სხვადასხვა საკითხებს არეგულირებენ. ეს მაშინ, როდესაც შაბლონური მიდგომა სწორედ აქ არის საჭირო. უნდა განისაზღვროს ერთიანი სტანდარტი, იმის შესახებ თუ რა შეაქვს მოსამართლეს სარეზოლუციო

ნანილში, იქნება ეს მხარდამჭერის ვალდებულებები, მეურვეობის და მზრუნველობის ორგანოს ფუნქცია, გასაჩივრების უფლება თუ სხვ.

აუცილებელია, შეიქმნას გადანყვეტილების სარეზოლუციო ნანილის შაბლონური ვერსია, რომელშიც შეტანილი იქნება ყველა ის გრაფა, რაც უნდა აისახოს სასამართლოს გადანყვეტილებაში.

4.10. ქორწინების უფლება

4.10.1. საკონსტიტუციო სასამართლოს სტანდარტი

ქორწინების უფლება დაცულია კონვენციის მეშვეობით, სადაც წერია, რომ მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ეფექტიან და შესაბამის ზომებს, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად, ქორწინებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხთან მიმართებაში, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს: ქორწინების ასაკში მყოფი, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ყველა პირის უფლება ქორწინებასა და ოჯახის შექმნაზე, მეუღლეთა თავისუფალი არჩევანისა და გაცნობიერებული თანხმობის საფუძველზე.⁵⁰

ასევე, საკონსტიტუციო სასამართლომ იმსჯელა ქმედუუნარო პირისთვის ქორწინების ბლანკეტური აკრძალვის შესახებ. მან მიიჩნია, რომ ამგვარი შეზღუდვა ეწინააღმდეგებოდა ადამიანის უფლებების სტანდარტებს. მართალია, რეგულირების მიზანი ქმედუუნარო პირის ქონებრივი ინტერესების დაცვაა, მაგრამ „არსებობს პირის ქონებრივი უფლებების ნაკლებად-მზღუდველი საშუალებით დაცვის ასეთი გონივრული შესაძლებლობა. მათ შორის, მეურვის ან კომპეტენტური ორგანოს თანხმობის დაწესება, ქორწინების შემოფარგვლა მხოლოდ სოციალური და პირადი შედეგებით, საქორწინო კონტრაქტის სავალდებულოობა და ა.შ.“⁵¹

ამას გარდა, პირს შესაძლოა მხარდამჭერასჭირდებოდეს ქორწინების ქონებრივი კომპონენტის აღქმის მიმართულებით და საჭიროებდეს სახელმწიფოს პოზიტიურ ქმედებებს ქონებრივი უფლებების დაცვის თვალსაზრისით, თუმცა ეს ავტომატურად არ გამორიცხავს პირის გაცნობიერებულ სურვილს შექმნას ოჯახი.⁵² ამიტომ სასამართლომ პრობლემურად მიიჩნია ის, რომ „ქმედუუნაროდ აღიარების პროცესში [არ] მოწმდება პირის სოციალური უნარები, გააცნობიეროს ქორწინების თანმდევი სოციალური, არაქონებრივი შედეგები.“⁵³ შესაბამისად, სასამართლოს სტანდარტის მიხედვით პირის

50 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის 23-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.

51 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.84.

52 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.91.

53 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადანყვეტილება, II.90.

ქმედუენაროდ ცნობა, ან მისთვის ერთ რომელიმე სფეროში მხარდაჭერის მიმღებად ცნობა არ უნდა ინვევდეს მისი ქორწინების უფლების რაიმე გზით შეზღუდვას.

4.10.2. კანონმდებლობა

სამოქალაქო კანონმდებლობა განსაზღვრავს ბლანკეტურ ვალდებულებას, ყველა მხარდაჭერის მიმღებმა პირმა დადოს საქორწინო კონტრაქტი მიუხედავად იმისა, არის თუ არა ეს გათვალისწინებული სასამართლოს გადანყვეტილებით.

სამოქალაქო კოდექსი მხარდაჭერის მიმღებ პირებს შორის ქორწინების წინაპირობად განსაზღვრავს საქორწინო კონტრაქტს,⁵⁴ რომელიც მხოლოდ ქონებრივ უფლებებს შეეხება და პირადი და სოციალური ხასიათის ურთიერთობებს ვერ დაარეგულირებს.⁵⁵ საქორწინო კონტრაქტი იმაზე მეტად არ უნდა ზღუდავდეს მხარდაჭერის მიმღები პირის ქონებრივ უფლებებს, ვიდრე ეს სასამართლომ განსაზღვრა. საქორწინო ხელშეკრულების დადების პროცესში აუცილებლად უნდა ჩაერთოს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო და მხარდამჭერი, ოღონდ ეს უკანასკნელი, მხოლოდ სასამართლოს გადანყვეტილებით განსაზღვრულ ნაწილში.⁵⁶ თუ საქორწინო ხელშეკრულება მხარდამჭერსა და მხარდაჭერის მიმღებს შორის იდება, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო მხარდაჭერის მიმღებს მისი დადების პროცესში დროებით მხარდამჭერად მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს უფლებამოსილ პირს უნიშნავს.⁵⁷ მხარდაჭერის მიმღებთან დადებული საქორწინო ხელშეკრულების შესრულებისას, მხარდამჭერის მიერ თავისი მოვალეობების განხორციელებაზე ზედამხედველობისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს.⁵⁸

საგულისხმოა, რომ კანონმდებლობა ყურადღებას არ აქცევს იმ ასპექტს, პირს სასამართლოს გადანყვეტილებით აქვს თუ არა შეზღუდული ქორწინების, ან ქონების განკარგვის უფლება და ნებისმიერი მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის განსაზღვრავს ქორწინების კონტრაქტის დადების ვალდებულებას. ეს კი ეწინააღმდეგება საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებას, რომლის მიხედვითაც თითოეულ შეზღუდულ უფლებას წინ უნდა უძლოდეს პირის ინდივიდუალური შეფასება. შესაბამისად, აუცილებელია კანონმდებლობით დაზუსტდეს იმ მხარდაჭერის მიმღებ პირთა წრე, ვინც ვალდებულია დადოს საქორწინო კონტრაქტი. ეს კი ყველა ინდივიდუალურ შემთხვევაში საერთო სასამართლომ უნდა განსაჯოს.

54 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1120-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი და 1172-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

55 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1172-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

56 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1172-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

57 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1172-ე მუხლის მე-5 ნაწილი.

58 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1172-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

4.11. ცალკეული უფლებები

4.11.1. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება

საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების მიზანმიმართულებაა, და ამით ის მიესადაგება კონვენციის ფილოსოფიას, რომ ამოძირკვოს პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც ფსიქოსოციალური საჭიროებების გამო უფლება ბლანკეტურად, ინდივიდუალური შეფასების გარეშე ერთმევა.⁵⁹ ეს ნიშნავს, რომ თუ სასამართლოს შესაბამისი პროცედურით პირს შეზღუდული არ აქვს კონკრეტული უფლება, ის ვერ შეეზღუდება კანონით. ეს ლოგიკა ვრცელდება ყველა, მათ შორის, ქვემოთ ჩამოთვლილ უფლებებზე.

4.11.2. კანონმდებლობა

კანონმდებლობა ითვალისწინებს მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის სასამართლოს და ინდივიდუალური შეფასების გარეშე, ზოგიერთი უფლების ბლანკეტურ ჩამორთმევას. ეს უფლებებია: მშობლის და ზოგიერთი მასთან დაკავშირებული უფლება, საჯარო სამსახურში თანამდებობის დაკავების უფლება, უფლება ინფორმირებული და მკაფიო თანხმობის გარეშე არ გახდეს სამედიცინო კვლევის ობიექტი.

აღნიშნული ეწინააღმდეგება საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილ სტანდარტებს, ამიტომ აუცილებელია გაუქმდეს რეგულაციები, რომლებიც ბლანკეტურად ართმევს პირს: (1) მშობლის და ზოგიერთ მასთან დაკავშირებულ უფლებას, (2) საჯარო სამსახურში თანამდებობის დაკავების უფლებას, (3) უფლებას ინფორმირებული და მკაფიო თანხმობის გარეშე არ გახდეს სამედიცინო კვლევის ობიექტი.

4.11.2.1. მშობლის უფლება

სამოქალაქო კოდექსის ქმედუნარიანობის ინტიტუტის რეფორმამდელი რედაქცია ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირს გამორიცხავდა მშვილბელი სუბიექტებიდან,⁶⁰ ხოლო შვილების შემდეგ მშვილბლის ქმედუნაროდ ცნობა შვილად აყვანის ბათილობის საფუძველი იყო.⁶¹ ასევე, იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთი მეუღლე ქმედუნაროდ იყო ცნობილი, მისი თანხმობა შვილად აყვანის დროს მეორე მეუღლეს არ სჭირდებოდა.⁶² კიდევ ერთი ნორმის თანახმად, მშობლის/მშობლების ქმედუნაროდ ცნობის

59 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება, II.53.

60 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1245-ე მუხლი. 2014 წლის 11 დეკემბრის რედაქცია.

61 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1245-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი. 2014 წლის 11 დეკემბრის რედაქცია.

62 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1247-ე მუხლი. 2014 წლის 11 დეკემბრის რედაქცია.

შემთხვევაში ბავშვი ავტომატურად ექვემდებარებოდა შვილად აყვანას.⁶³ ამდენად, ირღვეოდა მშობლის უფლება, რომელიც მოიცავს ბიოლოგიური მშობლის უფლებას აღზარდოს საკუთარი შვილი, პირის უფლებას აიყვანოს შვილად სხვა პირი, და ასევე უფლებას, იყოს დედობილი/მამობილი.

მოქმედი კანონმდებლობით ყველა ეს რეგულაცია გაუქმებულია და სამოქალაქო კოდექსი მშვილებლის განსაზღვრას „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ საქართველოს კანონს მიანდობს.⁶⁴ ნორმატიული აქტით ძირითადად მოგვარებულია ყველა აქამდე არსებული პრობლემა, თუმცა დედობილი/მამობილი მისი დებულებების მიხედვითაც მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება იყოს, თუ სასამართლოს გადაწყვეტილებით ეს პირდაპირ არის განსაზღვრული.⁶⁵ აღნიშნული რეგულირება იმ ფონზე, როდესაც ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირები სრულად იყვნენ გამორიცხული მშვილებელი სუბიექტებიდან, შესაძლოა წინ გადადგმული ნაბიჯი იყოს, მაგრამ ენინააღმდეგება საკონსტიტუციო სასამართლოსა და კონვენციის სულისკვეთებას, რომლის მიხედვითაც არსებობს პრეზუმფცია პირის უფლებების სასარგებლოდ. შემოთავაზებულ ვერსიაში საპირისპირო ხედვაა გატარებული. ეს მაშინ, როდესაც ადამიანის უფლების სტანდარტების მიხედვით, პირს, ასეთ შემთხვევაში, მხოლოდ მაშინ უნდა ჩამოერთვას მშვილებლის უფლება, თუ სასამართლომ შეუზღუდა. ამდენად, ირღვევა საქართველოს კონსტიტუციითა და კონვენციით დაცული მშობლის უფლება, რომელიც მათ შორის მოიაზრებს „უფლება-მოვალეობებს მეურვეობის, მზრუნველობის, შვილად აყვანისა და სხვა მსგავს ინსტიტუტებთან მიმართებაში.“⁶⁶

4.11.2.2. თანამდებობის დაკავების უფლება

„საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონი გამორიცხავს მხარდაჭერის მიმღების მიერ საჯარო მოხელის თანამდებობის დაკავებას⁶⁷, თუ სასამართლოს გადაწყვეტილებით სხვა რამ არ არის განსაზღვრული.⁶⁸

63 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1254-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი. 2014 წლის 11 დეკემბრის რედაქცია.

64 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1245-ე მუხლი.

65 „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი. მსგავსი რეგულირება დადგენილი „სამოქალაქო აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის 35-ე და 36-ე მუხლებით. პირველი მხარდაჭერის მიმღები სრულწლოვანი პირის მიმართ მამობის დადგენის რეგისტრაციას, აგრეთვე მისი გვარის შეცვლას დასაშვებად მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიიჩნევს, თუ მას საფუძვლად უდევს სასამართლოს გადაწყვეტილება. ხოლო მეორე - მამის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის შემთხვევაში მამობის დადგენის რეგისტრაციას მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე ხდის შესაძლებელს. ასევე, იხ. ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) დასახელებული ანგარიში, გვ. 28-29.

66 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის 23-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

67 კანონმდებლობა ასევე გამორიცხავს მაგ., საკრებულოს წევრის, ანდა მერის და გამგებლის თანამდებობის დაკავებას (ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის 34-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი და 56-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი).

68 „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 37-ე მუხლი მე-2 პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი.

იგივე ვითარებაა მოხელის სამსახურიდან გათავისუფლების სავალდებულო საფუძვლების შემთხვევაშიც.⁶⁹ როგორც წინა, ამ შემთხვევაშიც საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების საწინააღმდეგო რეგულირებასთან გვაქვს საქმე. ადამიანის უფლებების სტანდარტის მიხედვით, პრეზუმფცია არსებობს ქმედუნარიანობის სასარგებლოდ, მაშინ, როდესაც არსებული კანონმდებლობა ბლანკეტურად ზღუდავს პირის უფლებას დაიკავოს კონკრეტული თანამდებობა, რაც წარმოადგენს საქართველოს კონსტიტუციის მე-14, 28-ე და 29-ე მუხლების, ასევე კონვენციის დარღვევას.

4.11.2.3. სამედიცინო კვლევის ობიექტი

საქართველოს კონსტიტუციისა⁷⁰ და კონვენციის⁷¹ მიხედვით, დაცულია უფლება, ინფორმირებული და მკაფიოდ გამოხატული არჩევანის საფუძველზე, თავად გადაწყვიტო სამედიცინო ექსპერიმენტებში მონაწილეობა. „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, სამედიცინო-ბიოლოგიურ კვლევაში შესაძლებელია ადამიანი იყოს კვლევის ობიექტი.⁷² ჩვეულებრივ, ამ პროცესში მონაწილეობისთვის საჭიროა პირის ინფორმირებული წერილობითი თანხმობა.⁷³ მხარდაჭერის მიმღების შემთხვევაში კი საკმარისია ორი პირობა: პირველი, პირი არ გამოხატავდეს რაიმე წინააღმდეგობას და მეორე, მან მიიღოს შესაბამისი მხარდაჭერა.⁷⁴ ამგვარი რეგულირება ეწინააღმდეგება უფლებას, დაცული იყო სამედიცინო მანიპულაციებისგან შენი ნების საწინააღმდეგოდ, ასევე, ის დისკრიმინაციულია, რადგან მიმართავს გაუმართლებელ განსხვავებას – ორდინალურ შემთხვევაში პირის ინფორმირებულ თანხმობას ითხოვს, ხოლო მხარდაჭერის მიმღები პირის შემთხვევაში, წინააღმდეგობის გამოუხატველობით კმაყოფილდება. ამასთან, ნორმატიული რეალობა არ ითვალისწინებს განსხვავებას თავად მხარდაჭერის მიმღებ პირებს შორის, ერთი მხრივ, იმათ – რომლებიც სამედიცინო კვლევის ობიექტად გახდომის ნაწილში არ არიან მხარდაჭერის მიმღებად ცნობილნი და მეორე მხრივ, იმათ, რომლებიც ამ ნაწილში მხარდაჭერას იღებენ.

69 „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 107-ე მუხლი პირველი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტი.

70 საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 და მე-17 მუხლები.

71 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის მე-15 მუხლის პირველი პუნქტი.

72 „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 108-ე მუხლი.

73 „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 109-ე მუხლი.

74 „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 110-ე მუხლი.

4.12. სასამართლო პროცესში მონაწილეობის, მხარდაჭერის ბადასინჯვის, გაუქმებისა და გასაჩივრების უფლება

4.12.1. სასამართლო სტანდარტი

საკონსტიტუციო სასამართლომ გადაწყვეტილებაში სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე მსჯელობისას აღნიშნა, რომ „არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება იმ გარემოებას, რომ მეურვეობის ქვეშ მყოფი პირისათვის უზრუნველყოფილი იყოს სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება და უფლება, მოსმენილი იყოს სასამართლოს მიერ პირადად, ან საჭიროების შემთხვევაში, მის მიერ შერჩეული წარმომადგენლის მეშვეობით.“⁷⁵ ამდენად, მკაფიოდ უნდა ითქვას, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლება ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირთათვის, მოიცავს არა მხოლოდ იმას, რომ სასამართლო პროცედურით განისაზღვროს მათი მხარდაჭერის ფაქტი და ფარგლები, ასევე იმასაც, რომ თავად მიიღონ მონაწილეობა ამ განხილვაში. კონვენციაში კი ვკითხულობთ: „მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ მართლმსაჯულების ეფექტურ მისაწვდომობას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის იმ პროცესუალური და ასაკთან შესაბამისი კორექტივების გათვალისწინებით, რომელიც ხელს უწყობს მათ მიერ პირდაპირი და არაპირდაპირი მონაწილის როლის ეფექტურად განხორციელებას.“⁷⁶

4.12.2. კანონმდებლობა

მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო განხილვაში მონაწილეობისა და სასამართლოსთვის მიმართვის უფლების განმსაზღვრელი ნორმები ძირითადად აკმაყოფილებს ადამიანის უფლებების სტანდარტებს, არსებობს ერთი პრობლემა, რომელსაც წარმოშობს ბუნდოვანი რეგულირება. საქმე ის არის, რომ გარდამავალი პერიოდის მიმდინარეობისას არ არის მკაფიოდ გამოხატული ქმედუუნარო პირის შესაძლებლობა, მიმართოს სასამართლოს საკუთარი სტატუსის გადასინჯვის მოთხოვნით.

სასამართლომ, იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს შესაბამისი საფუძველი და ექსპერტიზის დასკვნა, შეიძლება შეცვალოს მხარდაჭერის ფარგლები.⁷⁷ იდენტური პროცედურებია გათვალისწინებული მხარდაჭერის გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისათვის.⁷⁸ იგივე გადაწყვეტილება სათანადო საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, სასამართლოს შეუძლია გამოიტანოს პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის შესახებ გადაწყვეტილების პერიოდული გადასინჯვისას. მხარდაჭერის დანიშვნის შესახებ გადაწყვეტილება შეიძლება

75 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება, II.146.

76 გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციის მე-13 მუხლის პირველი პუნქტი.

77 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363²³ მუხლის პირველი ნაწილი.

78 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363²³ მუხლის მე-2 ნაწილი.

გასაჩივრდეს სააპელაციო სასამართლოში.⁷⁹ ყველაზე მნიშვნელოვანი ის არის, რომ როგორც მხარდაჭერის ფარგლების შეცვლის მოთხოვნისა და გაუქმების, ისე გასაჩივრების უფლება აქვს თავად მხარდაჭერის მიმღებ პირს, რაც შეესაბამება საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას.

პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის სასამართლო პროცესის სავალდებულოა მონაწილეობდნენ თავად ის პირი, ვისი საქმეც განიხილება, მისი ადვოკატი⁸⁰ და მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს წარმომადგენელი.⁸¹ კანონი ითვალისწინებს იმ შემთხვევასაც, როდესაც პირს, რომლის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის საკითხიც განიხილება, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო არ შეუძლია დაესწროს სასამართლო სხდომას. ასეთ შემთხვევაში მისი მონაწილეობა უზრუნველყოფილია კომუნიკაციის ელექტრონული ან სხვა საშუალების გამოყენებით.⁸² თუ პირი არ გამოცხადდება სასამართლოზე და ვერც მისი ჩართვა ხერხდება, სასამართლო ვალდებულია განხილვა სხვა დროისთვის გადადოს. ამ შემთხვევაში დაუშვებელია სასამართლოს მიერ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა.⁸³

ასევე მნიშვნელოვანი სიახლეა, რომ ცვლილებების თანახმად, სასამართლოში ინტელექტუალური და ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირთა ინტერესებს მხარდამჭერი ავტომატურად აღარ წარმოადგენს. სასამართლო პროცესში მხარდამჭერის მონაწილეობა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია სავალდებულო, თუ მხარდაჭერის მიმღებს მხარდაჭერა სასამართლოს გადაწყვეტილებით საპროცესო წარმომადგენლობის განსახორციელებლად დაუნესდა (ცხადია, ეს არ ვრცელდება იმ შემთხვევაზე, როდესაც მხარდაჭერის მიმღები პირი მხარდაჭერის საკითხს, ან მხარდამჭერის გადაწყვეტილებას ასაჩივრებს⁸⁴) პროცესში ასევე მონაწილეობს თავად მხარდაჭერის მიმღები.⁸⁵ საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევაში ასევე მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო უფლებამოსილია მიმართოს სასამართლოს მხარდაჭერის მიმღების უფლებების დასაცავად.⁸⁶

საკანონმდებლო რეფორმით განსაზღვრული გარდამავალი პერიოდით, 2015 წლის პირველ აპრილამდე ქმედუუნაროდ ცნობილ პირებს სტატუსი უნარჩუნდებათ გარკვეული ვადით. თუმცა, მათ არ ერთმევათ შესაძლებლობა მიმართონ სასამართლოს და მოითხოვონ მხარდაჭერის სისტემაზე გადასვლა, ან საერთოდაც უფლებების შეზღუდვის გაუქმება. ამ საკითხის მარეგულირებელი ნორმები განსაზღვრულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, რომლის მიხედვითაც 2015 წლის 1 აპრილამდე სასამართლოს

79 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363²⁴ მუხლი.

80 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363¹⁹ მუხლი.

81 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363¹⁸ მუხლის პირველი ნაწილი.

82 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363¹⁸ მუხლის მე-2 ნაწილი.

83 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363¹⁸ მუხლის მე-3 ნაწილი.

84 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363²³ მუხლის მე-2 ნაწილი და 363²³ მუხლის პირველი ნაწილი.

85 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 81-ე მუხლის მე-3¹ ნაწილი.

86 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 81-ე მუხლის მე-6 ნაწილი.

მიერ ქმედუენაროდ ცნობილ პირს მის ინდივიდუალურ შეფასებამდე არ ეზღუდება სასამართლოსათვის მიმართვის უფლება,⁸⁷ რაც აშკარად პროგრესული რეგულირებაა, თუმცა იგივე კანონი შეიცავს დებულებას, რომლისგანაც საპირისპირო დასკვნა შეიძლება გამომდინარეობდეს.⁸⁸ სადაც ვკითხულობთ, რომ „მოსამართლე სარჩელის ჩაბარებიდან 5 დღის ვადაში არ მიიღებს მას, თუ სარჩელი შეიტანა 2015 წლის 1 აპრილამდე სასამართლოს მიერ ქმედუენაროდ ცნობილმა პირმა, რომლის ინდივიდუალური შეფასებაც არ მომხდარა.“ გონივრული განმარტების პირობებში, პირველი ნორმა შეეხება ქმედუენარიანობის შეწყვეტის მოტივით, დანარჩენი კი ყველა სხვა მიზნით სასამართლოსთვის მიმართვის უფლებას და ამდენად გონივრულ შესაბამისობაშია საკონსტიტუციო სასამართლოს სტანდარტთან.

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, ორმაგი ინტერპრეტაციის თავიდან ასაცილებლად, უმჯობესია მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის გარდამავალ პერიოდში სასამართლოსთვის მიმართვის უფლების განმსაზღვრელი ნორმების იმგვარად დაზუსტება, რომ მკაფიოდ იყოს გამოხატული პირის უფლება, საკუთარი სტატუსის გადასინჯვის მოთხოვნით მიმართოს სასამართლოს.

87 საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 451-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

88 საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 451-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

5. საპროცესო ვადები

კვლევამ აჩვენა, რომ სასამართლოების ნაწილი არ იცავს საპროცესო ვადებს.

საპროცესო ვადების დაცვის შესახებ მსჯელობა შესაძლებელია მხოლოდ იმ გადანყვეტილებებთან დაკავშირებით, რომლებიც სრულადაა ჩამოყალიბებული, როგორც ზემოთ არაერთგზის აღინიშნა. ასეთია 28 გადანყვეტილება, თუმცა მათგან 5 შემთხვევაში სრული სურათის მიღება შეუძლებელია.

ამრიგად, საპროცესო ვადების დაცვის შეფასება შესაძლებელია 23 სრული გადანყვეტილების მონაცემებიდან გამომდინარე. აქედან 14 შემთხვევაში საპროცესო ვადები დაცულია სასამართლოს მიერ, 3 შემთხვევაში ვადა სამხარაულის ექსპერტიზის ბიურომ დაარღვია. რაც შეეხება დანარჩენ 9 შემთხვევას, მიუხედავად თარიღების არასრულად წარმოდგენისა, აშკარაა, რომ სასამართლომ დაარღვია საპროცესო ვადები, რადგან სამხარაულის ბიუროდან მიღებული დასკვნებიდან სასამართლოს გადანყვეტილების გამოტანამდე 2 თვეზე მეტია გასული.

ამგვარად, აუცილებელია სასამართლოებმა უზრუნველყონ საპროცესო ვადების დაცვა.

რეკომენდაციები

საქართველოს პარლამენტს:

- ადამიანის და ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირად ცნობის გადანყვეტილებაზე არ უნდა გავრცელდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 250-ე მუხლი, რაც გულისხმობს გადანყვეტილების სრულად (სამოტივაციო ნაწილის ჩათვლით) გამოქვეყნებას
- აუცილებელია კანონმდებლობაში შევიდეს ცვლილებები და გაუქმდეს მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის წვრილმანი გარიგებების დადების უფლების შეზღუდვა. უნდა გაუქმდეს საკანონმდებლო ნორმა, რომელიც ითვალისწინებს მხარდამჭერის მიმღები პირის უფლების - იყოს სხვა პირის მხარდამჭერი იმ სფეროში, რომელშიც თავად არ აქვს მხარდაჭერა დანიშნული, - ბლანკეტურ შეზღუდვას

- აუცილებელია, რომ კანონმდებლობამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიანიჭოს მხარდამჭერს მხარდაჭერის მიმღების მუდმივ სამედიცინო მომსახურებაზე თვალყურის დევნების უფლება, თუ იგი შესაბამის სფეროშია მხარდამჭერად დანიშნული. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ დაზუსტდეს მხარდამჭერის ვალდებულება – მხოლოდ იმ სფეროში დაადგინოს მხარდაჭერის მიმღების სურვილები/არჩევანი და დაეხმაროს მას შესაბამისი გადანყვეტილების მიღებაში, რომელშიც მხარდამჭერად არის დანიშნული
- აუცილებელია კანონმდებლობაში შევიდეს შესაბამისი ცვლილება, რომელიც მხარდაჭერის მიმღებ პირს მისცემს უფლებას გაასაჩივროს მხარდამჭერის ცალკეული გადანყვეტილებები სასამართლოში
- კანონმდებლობამ უნდა გასაზღვროს იმ უფლებების/უფლების ასპექტების ჩამონათვალი, რომელთა შეზღუდვა და მის განხორციელებაში მხარდამჭერის დანიშვნა დაუშვებელია
- აუცილებელია კანონმდებლობით დაზუსტდეს მხარდაჭერის მიმღებ იმ პირთა ნრე, ვინც ვალდებულია დადოს საქორწინო კონტრაქტი. ეს კი ყველა ინდივიდუალურ შემთხვევაში საერთო სასამართლოს განსასჯელია
- აუცილებელია გაუქმდეს რეგულაციები, რომლებიც ბლანკეტურად ართმევს პირს მშობლის და ზოგიერთ მასთან დაკავშირებულ უფლებას, საჯარო სამსახურში თანამდებობის დაკავების უფლებას, უფლებას ინფორმირებული და მკაფიო თანხმობის გარეშე არ გახდეს სამედიცინო კვლევის ობიექტი
- ორმაგი ინტერპრეტაციის თავიდან ასაცილებლად უმჯობესია მხარდაჭერის მიმღები პირისთვის გარდამავალ პერიოდში სასამართლოსთვის მიმართვის უფლების განმსაზღვრელი ნორმების იმგვარად დაზუსტება, რომ მკაფიო იყოს პირის უფლება, საკუთარი სტატუსის გადასინჯვის მოთხოვნით მიმართოს სასამართლოს.

საქართველოს საერთო სასამართლოებს:

- აუცილებელია სასამართლომ მეტი ყურადღება დაუთმოს პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის გადანყვეტილების დასაბუთებულობის პრობლემას
- პირის მხარდაჭერის მიმღებად ცნობის გადანყვეტილების დასაბუთებულობის გაზრდის მიზნით უნდა შემუშავდეს მოსამართლეთა გადამზადების პროგრამა, რომელიც უზრუნველყოფს მათი ინფორმირებულობის ამაღლებას „შეზღუდული შესაძლებლობის

მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ გაეროს კონვენციის პრინციპების თაობაზე და ხელს შეუწყობს შშმ პირთა მიმართ სტიგმის შემცველი დამოკიდებულების შეცვლას

- სასამართლოს გადანყვეტილებები უნდა ეფუძნებოდეს პირის ინდივიდუალურ საჭიროებებს. მხარდაჭერა უნდა დანიშნოს მხოლოდ იმ უფლებების, ანდა მისი იმ ასპექტების რეალიზაციისთვის, რომელიც პირის ინტერესებიდან გამომდინარეობს
- სასამართლომ უარი უნდა თქვას ნების სრულ ჩანაცვლებაზე და ამის სანაცვლოდ მხარდამჭერის, როგორც დამხმარის როლზე უნდა გააკეთოს აქცენტი
- სასამართლომ მხოლოდ ისეთი უფლებებში, ანდა მის ასპექტებში უნდა დანიშნოს მხარდაჭერა, რომელიც პირის უშუალო აქტივობას არ მოითხოვს კანონმდებლობით იმ უფლებების/უფლების ასპექტების ჩამონათვალის განსაზღვრამდე, რომლის შეზღუდვა და მის განხორციელებაში მხარდამჭერის დანიშვნა დაუშვებელია. სასამართლომ თავი უნდა შეიკავოს ამგვარი უფლებების შეზღუდვისა და მათ განხორციელებაში მხარდამჭერის დანიშვნისაგან.
- აუცილებელია, შეიქმნას გადანყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის შაბლონური ვერსია, რომელშიც შეტანილი იქნება ყველა ის გრაფა, რაც უნდა აისახოს სასამართლოს გადანყვეტილებაში
- აუცილებელია სასამართლოებმა უზრუნველყონ საპროცესო ვადების დაცვა.

შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრს:

- საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2015 წლის 29 მაისის №01-16/ნ ბრძანებაში ფსიქოსოციალური საჭიროებიდან გამომდინარე ექსპერტიზის ჩატარების წესისა და სტანდარტების დამტკიცების თაობაზე, უნდა შევიდეს ცვლილება, რომლის მიხედვითაც, პირი, რომლის ფსიქოსოციალური საჭიროების ექსპერტიზაც ტარდება, აღარ იქნება მოხსენიებული, როგორც „ფსიქოსოციალური საჭიროების მქონე პირი“.

